

БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ

БЪЛГАРСКИ *Турист*

МЕСЕЧНО СПИСАНИЕ НА БЪЛГАРСКИЯ ТУРИСТИЧЕСКИ СЪЮЗЪ
ЗА ТУРИЗЪМЪ, ПЛАНИНАРСТВО И СКИОРСТВО
ИЗДАВА ЦЕНТРАЛНОТО НАСТОЯТЕЛСТВО
РЕДАКТИРА БОЖИДАРЪ СТОЙЧКОВЪ

СЪДЪРЖАНИЕ

На Витоша — Камелъ Чернелъ
Нова Година — Асенъ Развайтнаховъ
Измѣрване на височинитѣ — Петъръ Пауновъ
Свищовското блато — Ст. Станевъ
Високопланинскитѣ езера — Георги Ст. Георгиевъ
Планинарското чувство у Яворовъ — Петъръ Боевъ
Гората — Иришъ-Пария
Изучаване географията като отдѣлъ на топографията — Иванъ Колловски

ИЗВѢСТІЯ

35 години — Божидаръ Стойковъ
Клонови съобщения
IX межд. фотографска изложба въ Загребъ — Георги Ст. Георгиевъ
Две изложби на планиниста — И. П.
Изложбата на Ат. Миховъ — Т. Славновска
„Велика и вѣчна България“ отъ А. Боевъ — П. Д.
Туристическа администрация — Иванъ Колловски

КНИЖКА 1-2/1943-XXXV — ЯНУАРИИ-ФЕВРУАРИИ

Погледец • Рила

Владислав Загоровъ

КАМЕНЪ ЧЕРНЕВЪ

НА ВИШТОША

Бай Пенко е драгалевчанинъ, съ оная душа на шопъ, която ни показватъ голѣмитѣ наши белетристи и художници, открили въ нея постоянно, доброта и безгрижие, съ които се отличава най-типичниятъ и самобитенъ българинъ. При него се отбихме и тая сжбота за вечеря. Не само затова, че трѣбва да провъ-

Към Пазарь-дере • Рила

Никола Мирошки

НОВА ГОДИНА / АСЕНЬ РАЗЦВЪТНИКОВЪ

Поспри, о духъ на новата година,
къмъ който съ трепетъ вдигаме глави,
простири крило надъ нашата родина
и тежкия ни день благослови!

Да бжде хладъ и влага въ планинитѣ,
и плодъ и миръ въвъ топлитѣ поля,
да пѣятъ пѣстри птици въвъ горитѣ,
моми и момци — въ китнитѣ села.

Да трепка радостъ въ пѣснитѣ отвсѣде,
да трепка ясната ни вѣра пакъ —
че ний сме тукъ, ний бѣхме, ний ще бждемъ,
макаръ презъ много мжки, кръвъ и мракъ,

че времето тече и се възвръща,
и крепнемъ ний презъ вѣкове и дни,
безсмъртни като тая прѣстъ могща
и тия снѣжни, скални планини!

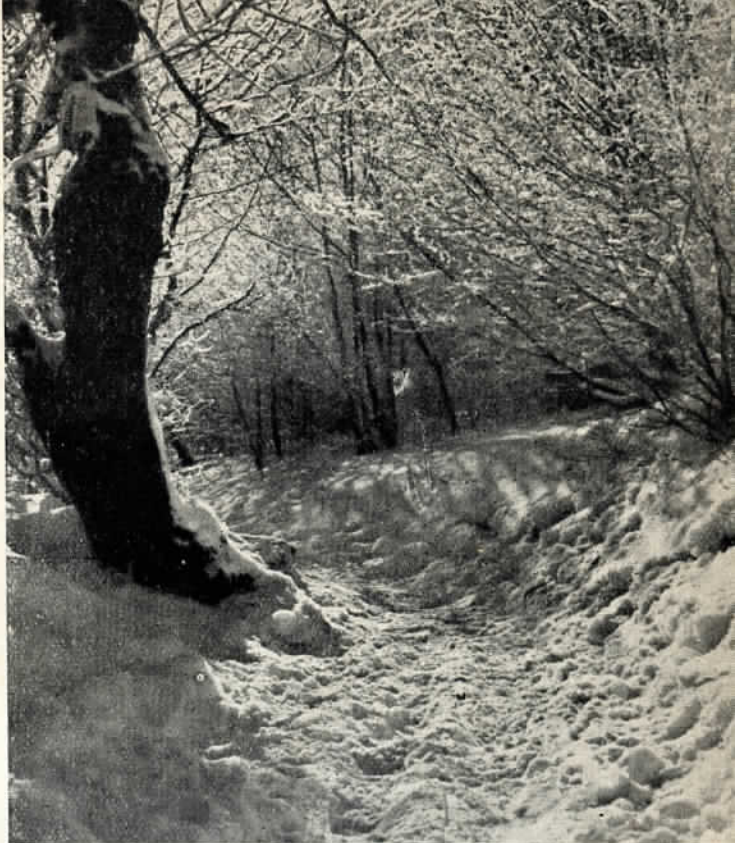
римъ зимната си екипировка и багажъ, не и затова, че дойдохме пеша, а защото бай Пенко разсѣйва нашитѣ дѣлнични грижи и ни показва, че планината е близко до насъ.

Каменната пжтека нагоре не е много стрѣмна, обаче, сега при дъждъ и юженъ вѣтръ е мокра и разваля настроението отъ хубавата вечеря. Но самочувствието е голѣмо отъ хубаво импрегниранитѣ анораци. Пжтътъ до бай Кръстьо е билъ винаги единъ — по тая пжтека. Пакъ поемаме следъ кратка почивка при тоя добъръ старецъ. Тоя пѣргавъ старецъ можеше да бже нѣкъде въ града на топло като готвачъ или разсилень, но изглежда, че и той като Магдалена бѣше избралъ по-правия пжтъ и като нея се сгушилъ въ краката на своя Христосъ и слуша пѣсенята на планината; или като нѣкогашень странствуващъ рицаръ, застаналъ на тоя кръстопжтъ, подкрепя силитѣ на много отъ вѣрволицата, която е тръгнала нагоре, безъ да познава силата на планината.

Ние вѣрвимъ спокойно по широкия пжтъ. Тукъ вече е заветъ и скитѣ ни се плѣзгатъ равномерно. Въ тая лекота ни нападатъ пакъ ония дѣлнични грижи и ние се клаушкаме въ разговоръ за поредкитѣ на бездушния градъ. Това не трае дълго, защото скоро стигаме стрѣмната пжтека въ гората. Ношуваме въ топлиѣ стаи на Алеко.

На сутринята вѣтрѣтъ се е промѣнилъ и мъглитѣ пѣплятъ нагоре отъ Рѣзена къмъ върха. Тукъ не бѣ вѣлѣло и южниятъ вѣтръ не бѣ засегналъ хубавия снѣгъ. На плаца е забавно и ние се спираме и заедно съ всички младежи, за които планината е само забава, съревнувание, смѣлостъ, изпитание, слава, награда или спортъ, спускаме по нѣколко пжти отжпканата крива пжтека. Спираме се и наблюдаваме повече отколкото да участвуваме въ пѣрзалката. Тукъ има майстори и ние имъ се радваме.

д-ръ Миновъ — ВИТОША
МАЛИНАРСКАТА ПЖТЕКА

Тихото време и силното слънце подка-
нятъ и много отдълни групи скиори се за-
пътват нагоре по стената за къмъ Лъвче-
то и върха. Ние имаме много време и тръг-
ваме бавно къмъ Мечата поляна. Тукъ го-
рата искри и свѣти отъ слънцето. Поляната
е бѣла и толкова чиста, че и най-голѣмиятъ
портретистъ (ако го качите тука, разбира
се) може да седне и да рисува пейзажъ.

Насреща откъмъ Рѣзена се спуска мла-
дежъ. Това е сигурно нѣкой посетителъ на
плаца, отказалъ се отъ върха, но понеже
е самъ, ние се спираме и гледаме неговото
спускане. Когато доближи края на стената,

той тръгна по посока на нашия пътъ, из-
бѣгвайки да ни доближи и като че ли иска-
ше да върви самъ. Щомъ навлѣзе нагоре
въ гората, чухме го да пѣе една пѣсень, по
която познахме, че това е нѣкой нашъ дру-
гаръ и побързахме да го настигнемъ. Като
видѣ чистата висока поляна, прекосена само
отъ една права следа и чу тихия ни говоръ
и той зачака да ни види. Едно гърлено про-
викване „охо“ и единъ отговоръ огдолу
„ехе“ даде нашата среща. Разправи ни, че
е ношувалъ на върха и сега слиза съ на-
дежда да ни намѣри на Алеко. Познаваме
го отъ единъ преходъ изъ Рила, когато въ

Предачки отъ Скопска Черна гора • Георги Поповъ

една мъглива лътна нощ го чухме изъ моря
крия клекъ на Урдинитъ езера да пѣе тая
сжщата пѣсень :

Заплакала е гората
гората и планината
въ тѣзи дни злочести
отъ много бравни и много глѣчи.

Заплакали сж и дветъ
за старитъ хайдути
по спомена за дни предишни
за сърцатитъ мжже.

Тогава прекарахме цѣла нощ на открито край огъня. Рано сутринта нашиятъ новъ другаръ въртѣше дългъ шишъ бѣла сланина и пѣхмезъ звучна пѣсень за зората. Тъмно кждравитъ му коси бѣха мокри, очитъ му свѣтли, а лицето и ржцетъ му червени като жеравата. Ние се топлѣхме и му се радвахме. До три пжти потоци зачервения шишъ въ езерото и три пжти бѣлата сланина прорѣмжа „жжж“ за любимата си солъ. Този викъ бѣше нераздѣленъ и необходимъ за да бжде доволенъ тоя майсторъ отъ работата, която вършѣше като обредъ. Оттогава не бѣхме го срѣщали. Събиралъ тютюнъ по селата.

Мечата поляна е много близу до шума на плаца на скиоритъ и ние забързахме за Самодивскитъ поляни надъ Бистришката гора. Тукъ е толкова топло и чисто, че ние събличаме и последната си дреха. Рѣдкѣтъ случай въ нашитъ зимни дни на планината,

затова използваме въ обѣдъ и дремка тая топла награда.

Слънцето тукъ бързо преминава надъ Стената, надъ Рѣзена, а ние се придвижваме нагоре къмъ Купена. Отъ тукъ се открива пейзажа на Рила, плътнитъ бѣли облаци подъ насъ, проснати налѣво и дѣсно надъ цѣлото поле, синкавитъ блѣстещи планини, които плуватъ като ледени скали и сж много красиви, но ние не сме пейзажисти и затова мълчимъ. Ние виждаме сжщо така добре като телеобектива на най-добрия апаратъ въ майсторски ржце; виждаме сжщо сигурно не по-зле и отъ художника-пейзажистъ, но мълчимъ защото познаваме планината. Ние гледаме и търсимъ по отдѣлнитъ вериги спомени, търсимъ тъмнитъ улеи на Мальовица, по която сме се умаряли; търсимъ студениятъ езера, при които сме почивали; търсимъ скалата, съ която сме се борили

— ние виждаме планината голѣма, сама за себе си. . .

Отъ тука пжтътъ за върха е лекъ и така, както старитѣ алековци казваха, отъ тукъ се качвашъ на нашия близъкъ великанъ откъмъ врата му, когато се е навелъ да бди надъ водитѣ на владайския каптажъ.

„Витошо! Гнѣвила си се много, но си малка вече. Ние идваме по тебъ, за да гледаме надалечъ, а не за тебъ самата!“ — Така се осмѣли да се провикне единъ младежъ, когато гледаше обширниятъ кръгъ отъ върха. Затова пжкъ точно на него най-много се подигра и планината. Следъ като изпратихме последния скиоръ отъ наблюдателницата, ние тръгнахме надолу въ залѣзъ, но само по часовникъ! Близу часъ вече духаше студенъ западенъ вѣтръръ. Мъглитѣ сж обвили цѣлия хоризонтъ и сега нашата Витоша като че ли искаше да покаже, че макаръ и да не е голѣма колкото Рила и Пиринъ, и тя е планина.

Малка е Витоша, но е много различна. При хубаво време е малка. Пжтишата по нея сж малки за дългата върволица отъ голѣмия градъ. Но на тая планина порастнаха планинаритѣ на България; отъ тукъ тѣ видѣха, колко хубава е Рила и България. Тукъ въ мъглитѣ калятъ и днесъ своя духъ бждещи планинари.

До Лъвчето много скиори бѣха отжпкали хубава пжтека и ние спуснахме върха много спокойно. Надолу силниятъ вѣтръръ и мъглитѣ бѣха завършили вече своето дѣло — нѣмаше никаква следа. А нашиятъ младежъ, който се провикна отъ върха, бѣше избѣгалъ бързо надолу. Тукъ спасителната служба бѣ поставила десетки нумерирани греди, но сега не се виждаше нито една. Вѣтръртъ сж всичка сила шибаше лицата ни. Мъглата не даваше никой да се отдалечи повече, отколкото да се

чуваме. Съ много внимание ние минахме платото и слѣзохме бързо въ града.

На другия день срѣщнахме сжщия младежъ, който ни разказа своитѣ преживѣлици, следъ като се бѣше откъсналъ отъ насъ. На платото той направилъ голѣмъ кръгъ и напраздно търсилъ следващия показалецъ, за да продължи надолу. Знаелъ, че следъ малко почва кратко бързо спускане, но защо не почва. . . Въ дѣсно има винаги открити камъни, а въ лѣво е дългото плато, което отива до гората и Владейската рѣка. Следъ като въртѣлъ по платото цѣли три часа, успѣва да се добере вече въ късна нощъ до гората — отатѣкъ Срѣдецъ. Непрогледната нощъ и силниятъ вѣтръръ го задържатъ тукъ уморенъ. Въ такава нощъ храститѣ оживѣватъ а гората изглежда непозната. Въ тая тишина и най-малкиятъ шумъ го кара да трѣпне. Макаръ никога да не е срѣщалъ звѣрове, той чува вой, отъ който се плаши и се покатерва на най-близкия боръ. Това е сигурно шумътъ на падащия скрежъ отъ клонитѣ. Студътъ, обаче, наддѣлява страха и той слиза и почва да търси спускане надолу, безъ да се интересува вече накжде ще слѣзе. Скоро намира следа и пада отъ площадката на параклиса въ двора на Кумата. Това става къмъ петъ часа сутринята. . . Въ хижата имало стари планинари, които скоро възвѣрнали силитѣ му. Следъ нѣколко часа почивка той слѣзълъ щастливъ, че не се е сбдиала шопската поговорка: „Овца, коя се дѣли отъ стадото, вълцитѣ я ядатъ“. Надолу по вълшебния скиорски пжтъ презъ гората и по полянитѣ, когато слънцето ги топли, той разбралъ, колко много времето на Витоша може да се промѣни въ 24 часа.

О, младежо! Витоша е голѣма всѣкога, само че ти не си голѣмъ винаги. Ние сме малки предъ нея въ буря, затова трѣбва да я ценимъ, когато я грѣе слънце.

Ель-тапо • Пиринъ

ИЗМЪРВАНЕ НА ВИСОЧИНИТЪ

ПЕТЪРЪ ПАУНОВЪ

Причинитъ, които ни каратъ да се откъсваме отъ града, отъ всъкидневието и да отидемъ въ планинитъ презъ малкото незаети съ работа дни сж различни: едни търсятъ тамъ движение, други чистъ планински въздухъ, трети отвлечане на ума си; други пъкъ отмора на душата си. Едно е сигурно, обаче, че следъ умората, несгоди-тѣ, красотата и прежеждията, въ живота ни оставатъ незаличими спомени отъ тия дни на слънце, небе и необятенъ просторъ или вѣтрове, заливащи ни облаци и движение напредъ. И когато кракътъ ни стъпнѣ за пръвъ пѣтъ на единъ планински връхъ, следъ като си отдъхнемъ съ отправенъ взоръ въ далечината, запитваме се колко ли високо сме се изкачили? Ние можемъ лесно да задоволимъ това си желание, защото има карти и върху тѣхъ сж означени височинитъ на отдѣлнитъ върхове. Достатъчно е да погледнемъ такава карта и да намѣримъ

въ нея отговора. Докато се дойде, обаче, до такава карта е било нужно много време, презъ което сж се трудили много хора. Прието е височината на морската спокойна повърхность да е нула, т. е. отъ тамъ да се почва измѣрването на височинитъ по сушата и дълбочинитъ въ морето. Но всѣки знае, че височината на водата въ морето не е постоянна защото има приливъ и отливъ, а сжщо и вълнения, които въ океанитъ достигатъ до нѣколко метра. Затова за начало на височинитъ се взема една срѣдна стойность за положението на морското ниво. Земемъ рни групи отъ натоварени съ измѣрванията мица изхождатъ отъ морето и съ точно мѣрещи жглитъ теодолити, като измѣрватъ и разстоянията, покриватъ цѣлата страна съ мрежа отъ измѣрвания. Тия пирамиди отъ дърво, които се издигатъ по върховетъ на планинитъ и по могилитъ въ полето сж точкитъ, въ които се намиратъ

вжлитъ на тази измѣрителна мрежа отъ лъчи. Следъ като се направятъ последователно всички измѣрвания на жгли и разстояния се преминава къмъ точни пресмѣтания. Много голѣмо улеснение донесе за снемането на картитъ на една страна самолетътъ, който е снабденъ съ фотографски апаратъ. Този апаратъ е насоченъ къмъ земята и се нагласява да снима автоматично, така че следъ промиването на филма да бжде заснета цѣлата област, надъ която се е летѣло. Тия отдѣлни снимки се изравняватъ съ специаленъ апаратъ, като се взематъ предъ видъ и земнитъ измѣрвания между отдѣлни точки, които сж фотографирани съ тѣхъ. Тогава тѣ се налепватъ върху алуминиеви плочи и се получава мозайка отъ снимки на отдѣлни области на страната. Така, съ използването на много точни инструменти и много отъ успѣхитъ на техниката, се достига до тия карти, които ние можемъ да погледнемъ и като ги ориентираме съ околността, да знаемъ къде сме, на каква височина се намираме, по кой пътъ трѣбва да тръгнемъ, за да стигнемъ на желаното мѣсто.

Височината на мѣстото, където се намираме, може да се опредѣли и съ барометъра. Това опредѣляне, обаче, далечъ не е така точно, както сметото по земемѣренъ пътъ, но то е достатъчно точно за насъ, стига да имаме добъръ барометъръ. Измѣрването на височинитъ съ барометъръ става възъ основа на намаляването на барометричното налѣгане, като се издигаме нагоре: ние се движимъ по дъното на въздушния океанъ и колкото се изкачваме по-високо, толкова надъ насъ тежи по-малко въздухъ. Въздушното налѣгане се измѣрва съ височината на живака, който се намира въ барометричната тръба. При морето, височината на този стълбъ достига срѣдно 760 милиметра. Въ София тази срѣдна височина е 715 милиметра. Тази разлика се дължи на това, че София е на 550 метра височина надъ морето. Една проста смѣтка ще ни покаже, като намѣримъ разликата въ налѣганията между морето и София и съ нея раздѣлимъ Софийската височина (550), че на всѣки 12 метра налѣгането намалява

съ единъ милиметъръ. Тази стѣпка, обаче, не е еднаква; съ увеличаването на височината става 15, 16 и т. н. метра на всѣки милиметъръ промѣна въ височината на живака въ барометъра. За тази целъ има нарочна формула. Но за туриста, за задоволяване неговото любопитство и любознателностъ, не е нужно да носи голѣмъ, скѣпъ и неудобенъ живаченъ барометъръ. Той е неудобенъ и за научни експедиции. Туристътъ може да си служи съ малък анероиденъ барометъръ. Той има формата на часовникъ и стрелката му се движи по единъ цифреникъ, където може да се отчете по една стълбица налѣгането, а по друга, която е съседна на нея — надморската височина. Стълбицата съ надморската височина може да се премѣства по отношение на тази за налѣгането. Въ момента на тръгването отъ града барометърътъ-високомѣръ се нагласява така, че скалата за височината на града да бжде срещу стрелката му. Когато сме на нѣкое мѣсто и искаме да знаемъ височината му, достатъчно е да погледнемъ и отчетемъ височината, която показва високомѣрътъ ни. Каква може да е грѣшката, която бихме направили? Ако времето е спокойно, то атмосферното налѣгане се промѣня срѣдно 2-3 милиметра на день. Тази промѣна отговаря на 25-30 метра височина. Тази би била грѣшката ни най-много. Въ бурно време, обаче, при неспокойна атмосфера, тази грѣшка може да бжде нѣколко пъти по-голѣма, защото тогава има редъ условия за бързи промѣни на атмосферното налѣгане въ по-голѣми размѣри. Грѣшката би могла да се намали, ако се погледне и часовника въ момента на измѣрването на височината и впоследствие се види отъ най-близката метеорологическа станция, която има пишешъ барометъръ, колко се е промѣнило налѣгането отъ момента на тръгването ни до това на измѣрването на височината. Има, обаче, грѣшки при упогрѣбата на анероиднитъ високомѣри, които произлизатъ отъ неточното показване на самитъ апарати. Тѣ сж направени отъ металъ, отъ пружина и лостове. Ако тѣзи материали не сж подбрани добре, то обикновено се забелезва едно изоставяне

Акварель Йорданъ Гешевъ

назадъ въ показанията; това значи, че стрелката нѣма да достигне до положението, което съответствува на налѣгането при върха, а ще показва по-малка височина и обратно — следъ като сме престояли по продължително време високо и слѣземъ долу, показанията за височината ще бждатъ повисоки отъ истинското възвишение на мѣстоположението ни. Само съ доброкачественъ anerоиденъ барометъръ можемъ да получимъ задоволително точно измѣрване на височинитѣ.

Единъ начинъ, който се използва въ научнитѣ експедиции за измѣрване на височинитѣ почива пакъ на промѣната на атмосферното налѣгане, но за да се избѣгне носенето на неудобния живаченъ барометъръ се използва промѣната на точката на вренето на водата. Водата ври при 100 градуса само при 760 милиметра атмосферно налѣгане. Въ София тя ври къмъ 98 градуса, защото тукъ налѣгането е по-малко,

а всѣки знае отъ опитъ, че мжно увирашитѣ госби още по-мжно увирайтѣ на планинскитѣ хижи. За целта се употребяватъ така нареченитѣ хипсометри. Това сж термометри съ много голѣма точностъ и по тѣхъ могатъ да се измѣрватъ стотни части отъ градуса. Като се постави единъ такъвъ термометъръ въ единъ специаленъ сждъ да се облива отъ паритѣ на вряща дестилирана вода, то по положението на края на живачния стълбецъ въ термометра се отчита точно температурата и по специална формула или таблици се изчислява голѣмината на атмосферното налѣгане, а оттамъ и самата височина. Разбира се че и при този уредъ трѣбва да се взематъ подъ внимание показанията на барографитѣ на метеорологичнитѣ станции или пъкъ да се работи съ два хипсометра, отъ които единиятъ да е въ низината на точка съ позната височина, а другиятъ — въ височината и отчитането да става едновременно.

Свищовското блато

Свищовското блато, тоя обширенъ воденъ басейнъ край нашия Дунавъ може да се нарече езеро, но традицията налага друго. Нека блато да бжде!

Дигата, която се строи край Свищовското блато, е стигнала до едно мѣсто, откъдето вече ще трѣбва да завие, да обхване непожатнать главния риболовенъ басейнъ и да завърши при гара Орѣшъ.

Въ сжщностъ, Свищовското блато съче-

тава въ себе си особеноститѣ на природенъ паметникъ, бранище и народенъ паркъ. Въ закона за зашита на родната природа се казва: „Подъ разпоредбитѣ на закона се подвеждатъ: *природнитѣ паметници* . . . рѣдки животни, птици и мѣстата, кждето живѣятъ и гнѣздатъ; *бранищата* — за естествено-научни изучвания; *народнитѣ паркове* — обекти съ голѣмо разнообразие въ природата си“. Целта е да се култивира обичъ къмъ родната природа и да се запазятъ сжществуващитѣ въ страната естествени паметници. Най-голѣмата ценностъ на това блато сж разнообразнитѣ птици ята. Съ устройството на терена си, съ мѣстоположението си, съ рибното си богатство то привлича и задържа голѣми общества блатни и водни птици. Между тѣхъ има и видове, извънредно ценни и рѣдки.

Като мѣстностъ блатото има особена прелестъ. Една екскурзия съ гребна лодка или пешъ край брѣга, пренася туриста въ съвсемъ новъ свѣтъ. Мотивитѣ за естетична наслада сж изобилни. Брѣговата линия е като дантела, съ многобройни заливчета, особено около „Кирцитѣ“, „Сарж-

топракъ“ и „Плоската“. Отъ мѣсто на мѣсто групи едри върби, върбовъ храсталкъ, обширни общества отъ водни лилии и друга водна растителностъ изъ тъмнитѣ води придаватъ особена хубостъ на тия кжтчета. Мжчно се предава съ думи природната картина въ различнитѣ моменти на деня, при ясно или при облачно небе, при огледална поврхностъ или когато има вълнение, въ ранна пролѣтъ, всрѣдъ лѣто или

през късна есен, когато тръстиквата гора около „Кайкуша“ се жълтее от далеч като злато. Високият свищовски бръг образува живописен фон. Пъстрит, много подвижни и неизказано красиви птици ята, оживяват това иначе уединено място.

Нашата млада киноиндустрия би намърсила тук необикновено богат материал за своите продукции. Природният декор е внушителен. За нескончаемите кинопрегледни, за цветните филми, блатото може да дава материал през цялата година. Всички сме свидетели напоследък, до какво високо художествено ниво е достигнал в развитието си цветният филм. Кой би могъл да изчисли, колко би могло да спечели от тия продукции нашето народно стопанство?

Свищовското блато е лесно достъпно. Може да се практикува воден спорт, с гребни лодки и платноходи. Големият диаметър на блатото достига около 10 км. Може да се патува с часове.

Растителният и животински свят може да бъде проучван в връзка с нашето стопанство. Тук трябва да се устрои първата наша орнитологическа станция, изгледът за която са блъстящи. В същност цялата Свищовска тераса, от „Стария Хайделберг“ до големия Я-баир, трябва да образува, заедно с блатото, една обща защитна област за птици.

Дивит гжски и дивит патици, в големо множество, са предмет на лова. Тук за всеки ловец има голем шанс.

По нашия Дунав Свищовското блато е най-големото ни рибно стопанство. Сега тук работи кооперация „Моруна“ — едно солидно предприятие. Знаем, че не навсякъде има много риба, и не навсякъде се събират големи птици ята. Освен това, големо бждеще има по тия места и спортния риболов.

Обичайта към нашия Дунав може да бъде силно подхранена, като младото поколение опознае ценните природни особености на блатото. Българското речно плаване би трябвало да развие починът в това отношение.

От всичко гореказано идваме направо до стопанския туризъм, който съвсем не бива да се пренебрегва. Съвременното човечество се връща масово към природата.

От чисто стопанските съображения нека подчертая и следните. Може да се направи опит — тази идея дава д-р К. Флорике, но за Браилската балта — за изкуствено отглеждане на благородните големии бели чапли — райери. Могат да се направят опити да се създадат свободни птицевъдни стопанства, за домашни гжски и патици, вътре в природата. Наченки за такова дело има в Лом и в прочутата Сребърна, Силистренско. Изгледите са също много големи.

Поляните около блатото сега се използват за пасища. Там намират паша многобройни стада едър и дребен добитък от съседните околии.

Съ това бихме могли да привършим. Но има едно особено съображение. От нашия висок Дунавски бръг всеки може да наблюдава и в Свищов, и в Русе, Тутракан, Силистра, общирните постоянни блатата отсреща, в Ромъния. Защо те не са пресушени? Може би са запазени за ромънското скотовъдство, за риболовството, а възможно е да има някоя геофизична причина. Трябва да се провери.

Прочее, преди да се вземе решение да се пресуши Свищовското блато, ще трябва да се направи точна сметка, кое ще даде повече: дали стопанският туризъм, рибарството, скотовъдството, птицевъдството, ловът, бждещата наша киноиндустрия, или зърненото производство, конопът и др. Когато се говори за стопанство, основният въпрос е да се създаде изобилна работа за свободните човешки ръце. Но тук се касае и за природна ценност, която съвсем не може да бъде замънена. Както например, народният парк „Витоша“. Пресуши ли се блатото, Свищов загубва своята най-надеждна перспектива за добро бждеще. А всеки едно от посочените по-горе основни съображения може да обоснове запазването на това особено ценно място по нашия Дунав.

Високопланинският езеро

ОБЩИ БЕЛЕЖКИ

Външният очертания и чудната оцветка на планинските езера всъкога внасят повече разнообразие и живот в високопланинския пейзаж. И въпреки цветната опростеност и еднообразието на този пейзаж, все пак той буди поетични вълнения в душата на планинаря, особено пък когато върху езерният повърхнини заиграят като оптически кошмар, синият, зеленият или оловният цвят. И може би тъкмо тази цветна хармония и нейният неспирни преобразования в хиляди отсѣнки презъ деня, като единствен жив белег в тоя хаос от развалини, да е един от скритите потици, които подмамват къмъ небесните висини жадните души за остри зрителни потресения.

Но ако цветните игри на тѣзи „планински очи“ сж само вълшебни примамки, които раждат обаяние и свѣтълъ празникъ в планинарските сърдца и съ това тѣхното естетично въздействие се изчерпва, то загадките около произхода, битието и кончината на тѣзи планински богатства, постоянно навеждат на дълбоки размисли, които дълго време не стихват и следъ чувственото вълнение.

И наистина, когато отъ високъ връхъ се наблюдава лежащия долу камененъ циркъ, погледътъ бива привлеченъ най-много отъ остроизрѣзаната езерна форма, както и отъ баграта на отстоялото въ дъното му високопланинско езеро.

Понѣкога въздействието на тази необикновена гледка е толкова мощно, че ти се струва като че ли втрещено око те пронизва дълбоко всрѣдъ тази област на страхотна и безпомощна разруха. Тогава

нашиятъ подсъзнателенъ нагонъ къмъ овладяване на природата и нейните закономерности, ни внушава странни мисли за този чуденъ камененъ вѣнецъ, изплетенъ отъ озжбени форми и дива красота. А не рѣдко, здравиятъ човѣшки разумъ, увлеченъ по пътя на острото наблюдение, наистина може да попадне въ нѣкоя потайна нишка, която го повежда къмъ вълнуващи прозрѣния...

Тѣй дълбоко е върху душата и ума въздействието на тѣзи разбити останки, които днесъ сж единствените загадъчни и безгласни свидетели за катастрофаленъ животъ презъ неизброимите столѣтия на вѣчността.

Но да се проникне въ тази отдавна погинувала действителностъ, както и да се възстановятъ въ истинския имъ причиненъ и хронологиченъ редъ събитията и фактите, които изпълватъ праисторията на нашата земя само по тѣзи останки, които будятъ безкрайни съмнения, никакъ не е лесна работа.

Презъ непрегледността въ тѣзи тъмни загадки, човѣкъ е склоненъ да мисли, че неговите днешни познания още не сж достатъчни за подобна аналитична и дедуктивна работа. А кой знае дали нѣкога той ще прозре напълно въ съкровения тайни на свѣтосъзданието, макаръ да е надаренъ съ способностъ за неограничено умствено и духовно усъвършенствуване...

Въ рамката на ограничения ни планинарски интересъ, ще хвърлимъ елементаренъ погледъ върху нѣкои отъ проблеми-

тѣ за нашитѣ високопланински езера, за да се види колко несигурни и спорни сѣ сегашнитѣ ни знания за тѣзи чудно хубави декоративни елементи на българската земя.

Езерата въобще, както геоморфоложки обекти се изучаватъ отъ особена наука — лимнологията — която съставлява частъ отъ хидрографията.

За жалость, у насъ още нѣма що годе пълно проучване на високопланинскитѣ ни езера въ Рила и Пиринъ (за да не поменуваме Перистеръ, Селакова Караджица и Шаръ), макаръ тѣ да представляватъ голѣмъ, не само наученъ, но и индустриално-стопански интересъ въ водоснабдително и силопроизводно отношение.

Като изключимъ малкитѣ трудове на нѣкои наши и чужди учени (Д-ръ В. Радевъ, А. Вълкановъ, Г. Н. Георгиевъ, П. Пауновъ, Кипке, Киферъ, Вишневски, Витсъ и др.), съ предимно хидробиологиченъ и морфометриченъ характеръ, пълното проучване на тѣзи водни басейни и досега е почти незасегната областъ.

Може да е чудно, но безспоренъ фактъ е, че и днесъ ние незнаемъ точния брой на пиринскитѣ и рилскитѣ езера. Досега още никой не ги е обходилъ до едно и преброялъ.

По-стари автори, като капитанъ Бендеревъ (Военная географія и статистика Македонія, 1890) и Василь Кънчовъ (Орохидрография на Македония, 1911), поменуватъ за отдѣлни езера въ Пирина, но не даватъ сведения за общия имъ брой. Професоръ Ж. Радевъ, който въ труда си: Природна скулптура по високитѣ български планини, 1920, пръвъ дава доста подробни и вѣрни описания на пиринскитѣ циркове и езера, сжщо не посочва общото имъ число. Като се събератъ, обаче, всички посочени по отдѣлно езера отъ нашия авторъ, за пиринскитѣ езера се получава числото 127, въ което влизатъ и нѣкои вече запълнени и умрели такива. Но и по този събирателенъ начинъ не може да се изчисли точното имъ количество, по простата причина, че проф. Ж. Радевъ не е могълъ да обходи и преброи всички езера и затова на много мѣста въ поменатия му трудъ, той си слу-

жи съ неопредѣленитѣ изрази: „тукъ сж отстояли нѣколко езера“. Все пакъ той се е приближилъ повече до истинския имъ брой отъ сръбския географъ Янковичъ (Глациални трагови на Пирину, въ Глас Сръбске Крал. Акад. XV, 1902), който ги посочва само около 40.

Военниятъ писателъ П. Дървинговъ (Пиринъ и борбата на неговитѣ недра, 1904), опредѣля броя на пиринскитѣ езера на около 100, докато официалниятъ пжтеводителъ за Пиринъ, издаденъ отъ Българското туристическо д-во презъ 1918, ги показва повече отъ 120.

Очакваше се, обширнитѣ фотограметрични работи на берлинския ученъ д-ръ Луизъ презъ 1926-1927 г. въ Пиринъ, да дадатъ точни данни за броя на езерата въ тази планина. Тѣзи предположения, за жалость, не се сбдгнаха, тѣй като въ генералната карта на цѣлия Пиринъ (мѣрка 1:100,000), която бѣ резултатъ отъ сжщитѣ измѣрителни работи, сж нанесени само 85 езера, вѣроятно поради дребната ѣ мѣрка.

Но Луизъ изготви и друга по-подробна карта (мѣрка 1:25,000) макаръ само на малка частъ отъ пиринската система (тѣй наречения „централенъ Пиринъ“, съ много по-точни данни за намиращитѣ се тамъ езера. Долната съпоставка показва колко голѣма е разликата въ даннитѣ за езерата въ дветѣ карти.

Ц и р к у с и	Карта 1 : 100,000	Карта 1 : 25,000
Ливадето (Чанро)	3 езера	9 езера
Бъндерица	6 езера	10 езера
Валевница и Превала и т. н.	10 езера	15 езера

Асистентътъ при Държавния университетъ Георги К. Георгиевъ — единъ отъ най-добритѣ познавачи на високия Пиринъ, който щастливо съчетава качествата на ревностенъ ученъ и планинаръ — ни дава за сега относително най-вѣрната цифра на пиринскитѣ езера. Споредъ сжщиятъ, тамъ

има кръгло 160 постоянни голъми и малки езера и езерца и около 33-34 временни езерца (статията му: Езерата на Пиринъ планина, въ Известия на географското дружество, кн. VI, 1938). Нашитъ още незавършени напълно проучвания на самото мѣсто, ни даватъ основания да приемемъ, че даннитъ на Георгиева сж почти тѣждествени съ фактическото положение.

Ала не е никакъ чудно, че тази нагледъ дребна подробностъ изъ пиринската лимнология и до днесъ не е напълно освѣтлена, щомъ се знае, че нашата страна далечъ още не е проучена и въ други, по-важни отношения.

Но такива празнини не липсватъ и у други много по-културни страни отъ нашата. Типиченъ примѣръ въ това отношение е случаятъ съ графъ Руселъ, който въ съчинението си *Mémoire des Pyrénées*, 1864, се провиква почти отчаяно: „Колко сж пиринейскитъ езера? Видѣлъ ли ги е нѣкой всичкитъ“?

На този повикъ можа да отговори категорично въ посмъртното си съчинение

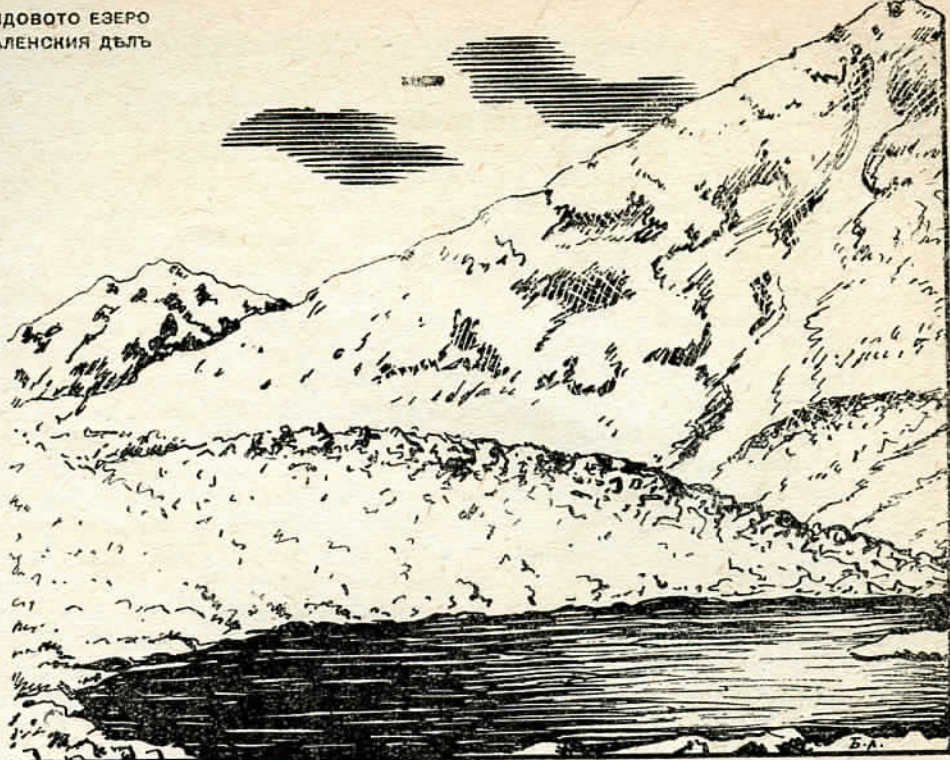
Les lacs des Pyrénées françaises, излѣзло презъ 1934, френскиятъ абатъ Горие, който не само обходи до едно всичкитъ 520 пиринейски езера, но ги и картира подробно, въ продължение на 35 год. непрекъснатъ трудъ.

Не е безинтересно да се отбележи сжщо тѣй, че само 13 години преди публикуване труда на Горие, френскиятъ геологъ де Лоне, въ книгата си *Геологията на Франция*, излѣзла презъ 1921, твърдеше авторитетно, че въ Пиринейтъ има малко езера и водопади (?!).

По начало, много и различни сж причинитъ за образуването на езерата въобще.

Приема се, че повечето отъ циркуснитъ езера и разположенитъ въ дъната на висецитъ долини по високитъ планини, дължатъ произхода си на тѣй наречената ледникова ерозия.

Не сж малко и онѣзи езера, които сж образувани подъ влиянието на разни геологически явления, при които сж се съз-

дали заприщвания на водните оттоци (барражи или прагове).

Кратерните езера сж винаги резултатъ на вулкански явления и вулканската морфология.

Нѣкои по-стари езера отъ времето на терциера, каквито сж повечето околорѣстни алпийски езера въ низините, стоятъ въ връзка съ орогенетичните явления и нагъвателните процеси и т. н.

Сжществуването на ледникови форми по високите български планини е вече отдавна установено. Благодарение на авторитетните проучвания на наши и чужди учени (Цвийчъ, Пенкъ и др.), доказано е надъ всѣко съмнение, че презъ дилувиялно време, високите пояси на нашите планински системи Рила, Пиринъ, Салакова-караджица (юго-западно отъ Скопие), Битолска Баба съ Перистерския дѣлъ, както и Шаръ, дълго сж носили на плещите си дебели ледени плочи. Презъ кватернера и по нашите земи сж господствували особени климатически условия, които сж предизвикали продължително залежаване на нѣкои високи области, тъй

като нѣкои отъ планините ни сж обладавали потребната надморска височина, надхвърляща тогавашната снѣжна линия (споредъ Янковичъ 2070 м., споредъ проф. Ж. Радевъ 2000-2200, а споредъ д-ръ Луизъ — 2300 м.).

По начало, всѣко тѣло въ движение, действува разрушително върху повърхнината, по която се движи. Безспорно е, че и ледниците при движението си произвеждатъ нѣкаква разрушителна работа, която се нарича ледникова ерозия и се изразява въ дълбание и отнасяне.

Но и досега между учените не сжществува съгласие по въпроса за силата на ледниковата ерозия. Едни поддържатъ, че тази сила е съвсемъ слаба, а други приравняватъ действието ѝ съ ерозията на текущите води.

Изясняването на съмненията се затруднява винаги и отъ обстоятелството, че при „ледниковите форми“ почти неможе да се установи до каква степен при създаването имъ сж участвували и други фактори освенъ ледниковата ерозия. Отъ друга страна, отдавна се знае, че при ваянето на зем-

ний релеф често възникват и сходни форми, под действието на съвсем различни причини. Това кара някои изследователи да приемат, че действието на ледниковата ерозия е много ограничено и че ледникът не може да създаде нови скулптурни форми, а само видоизменя по-рано съществуващите.

Въ връзка с казаното, опитът да се обяснят явленията на ледниковата морфология у нас повдига принципно въпрос: особените повършинни форми, които се срещат над 2000-2200 м. по някои български планини и се изразяват в циркови задълбавания, моренни насипи, езерни паничища, особени форми на тесни и разрушени била, речни прагове и тераси в началните високопланински долини, както и копановидните профилни сечения на последните, са ли изключително дѣло на ледниковата ерозия, или са съществували и преди последното дилувиялно залежаване, като резултат от действието на съвсем други природни сили?

Ако ограничим това питане само относно произхода на високопланинските ни езера, които въ сжщност тук ни интересуват, или още по-точно върху тяхните езерни коритища, отговорът, от гледището на тъй наречената ултра-гласиална теория би бил, че те са произлезли именно вследствие ледниковия натиск върху цирковото дѣно и ледниковото движение по сжщото.

Въпреки широкото разпространение на тази теория и нейните убедителни доводи и богата аргументация, нейното монистическо обяснение не е въ състояние да отговори на редица сериозни възражения, които се правят от противните лагери.

Реакцията срещу това едностранно обяснение на ледниковите форми въобще, се е появила доста отдавна въ лицето на учени с авторитетъ.

Вимперъ, Форелъ, Хаймъ, Гарей, Мартенъ Гебаръ, Рабо и др. са се противопоставяли повече или по-малко срещу основните тези на ултра-гласиолозите, чийто най-авторитетни представители са големите учени Пенкъ и Брюкнеръ.

Още въ началото на това столѣтие, Килианъ е поддържал, че въ планините са пояси на вѣчни снѣгове и ледове, снѣжната и ледената покривка служат само като предпазна броня на терена, а не като агент на разрушение на сжщия. Тази покривка, според сжщия, предпазва скалите от непосредното действие на температурните промѣни, които най-бързо разрушават масата им, както и срещу ерозивното действие на потоците, дивите води и разкъстванията, които причиняват лавините. Предпазната роля на снѣжната и ледената покривка недавно е доказана от известния полярен изследовател Нансенъ и други изучавачи на северните страни. И като се има предвид, че полярните страни и сега се намират при сжщите условия на залежаване, както и сръдна Европа, включително и нашите земи въ началото на кватернера, съ право може да се заключи, че и тогава, както и сега ледената маса не може да бъде мощно оръдие за дълбане.

За любознателния български планинар не са безинтересни въпросите относно произхода на ледниковите високопланински форми и по-особено на езерата, както и геоложките дѣатели, които са имали решително участие при създаването на тези морфоложки ваяния. За него не са без значение и сериозните възражения, които компетентни люде противопоставят срещу безусловността на най-разпространеното днес учение на ултра-гласиолозите. Да се спремъ на по-важните от тях.

Ако езерното коритище наистина се дълбае от ледника, основната морена, която лежи въ долната част на последния, би трѣбвало да остане въ дѣното на коритището след стопяването на сжщия, тъй като езерната вода никога не е въ състояние да прехвърли едрите каменни блокове на стаената морена през езерния прагъ.

Опилното и дракшето действие на ледниците е винаги слабо повърхностно, защото ледената маса е всѣкога по-мека, отколкото скалните материали. Драскотините, които понякога се виждат по високите части на скалите още не са безспорно до-

ВЛАДИСЛАВЪ ЗАГОРОВЪ

ПОГЛЕДЪ КЪМЪ БРИЧИБОРЪ

Ски-рай изъ Стара планина

Никола Сахатчиев

казателство, че ледът е дълбал скалата въ дълбочина, която е по-твърда от него и по този начин е образувал езерно паничище.

Не е без значение и обстоятелството, че именно най-дълбокият езера се намират непосредствено под стръмните склонове, гдето ледникът е имал най-малката ерозивна сила (езерото Папаз-гъолъ, разположено между стръмните склонове на продълговатото било Сиврия от изток и стръмните спусъци на Бански Джангалъ от запад; горното Каменичко езеро и др. въ високия Пиринъ). Ледената маса не може да дълбае твърдата гранитна скала само съ вертикален натиск, въ каквато гранитна скала най-често сж задълбани и нашите високопланински езера.

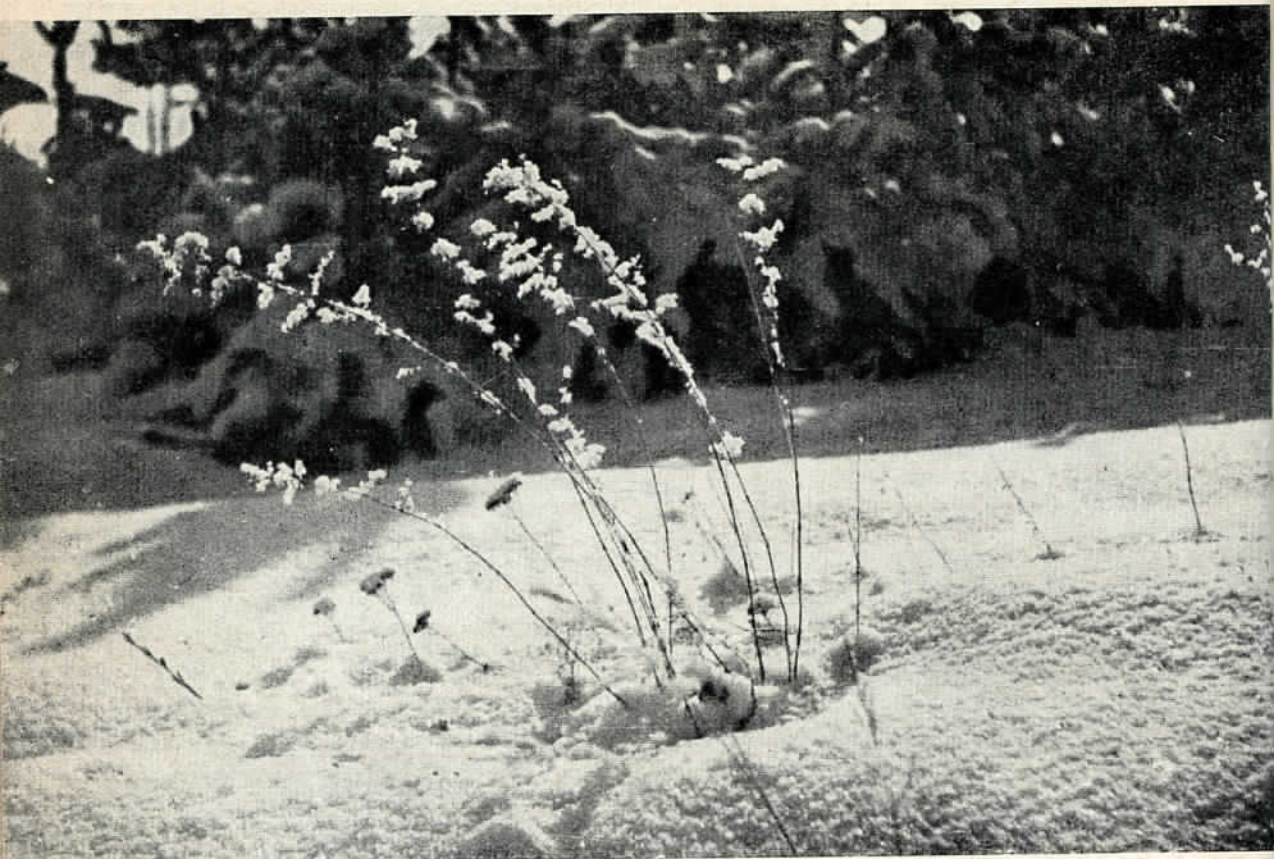
По високите пояси на Рила и Пиринъ често се срѣщат хуниобразни урви и ко-

ридори, по които нѣма никакви следи от ледникова ерозия, макаръ да е ясно, че тѣ сж създадени от нѣкоя разрушителна сила.

Ако ледът наистина можеше да дълбае, то това му качество неизбежно щѣше да се прояви особено при тѣй наречената „пета“ на стръмнините, гдето той се натрупва най-много. При това, колкото и да е слаба собствената му ерозия, тя би била значително подпомогната от по-мощната ерозия на водите, които шуртят от по-дълбокият ледени пукнатини. Това явление се наблюдава особено ясно при пороищата, гдето бързеите и водопадните прагове сж по-дълбоко задълбани, отколкото останалите части от леглата имъ.

Дълбането на езерните коритища особено въ твърда скала, нѣкои учени обясняват другояче.

следва

д-ръ Миновъ

Планинарското чувство у Яворовъ

ПЕТЪРЪ БОЕВЪ

Най-добритъ български синове, ръководителитъ на българската културна и политическа мисъл, сж родени въ подножието на Балкана. Равнинитъ на България иматъ сжщо своитъ даровитъ синове: Йовковъ, вдъхновениятъ пѣвецъ на добруджанската ширъ и Яворовъ, неспокойниятъ мечтателъ на равна Тракия.

Макаръ израсли въ равнинитъ, Йовковъ сътвори „Старопланински легенди“, а Яворовъ въ „Хайдушки пѣсни“ възпѣ планината, като арена и олтаръ за народностна свобода.

Планинитъ до голѣма степенъ определятъ сждбата на българския народъ, а така сжщо влияятъ върху свѣтогледа на отдѣлния човѣкъ, особено въ началния моментъ на изграждането на човѣка като личностъ.

За Яворовъ това въздействие се явява сравнително късно и то върху фона на единъ вече установенъ свѣтогледъ и очертанъ характеръ.

И за това, докато личността на Ботевъ или на Славейковъ е неизмѣнно свързана съ Балкана, който подхранва у тѣхъ чувството за свобода, революционенъ духъ и

волята за борба, у Яворовъ това въздействи-
е чуждо, защото той е израстналъ
далечъ отъ подножието на Балкана.

Въпрѣки това Яворовъ по-късно опозна
и преживѣ съ дълбока страсть революци-
онната планинска романтика, като я раз-
вихри въ недрата на свещената Рила и ле-
гендарния Пиринъ.

Нѣкои у насъ, погрѣшно схващайки раз-
биранията на Иполитъ Тенъ, считатъ, че
природата може да въздействува само вър-
ху примитивното човѣшко съзнание и че
следователно върху една такава силна ин-
дивидуалностъ като Яворовъ, природата и
по-специално българскитѣ планини не мо-
гатъ да укажатъ каквото и да е въздей-
ствие върху формирането на неговия харак-
теръ и свѣтогледъ.

Подобенъ възгледъ е явно несъстояте-
ленъ. Нима Ботевъ е по-малко ярка и мош-
на индивидуалностъ отъ Яворовъ? Защо
тогава той вдѣхновено възпѣ Балкана и
чрезъ саможертвата въ неговитѣ недра за-
живѣ завинаги въ безсмъртието на българ-
ското национално битие?

Макаръ и да не е израстналъ въ под-
ножието на Балкана, Яворовъ опозна бъл-
гарскитѣ планини, защото обладаваше по-
вече прозрение, отколкото единъ обикно-
венъ човѣкъ и притежаваше особена инту-
иция за човѣка и свѣта.

Синъ на единъ бодъръ и героиченъ на-
родъ, Яворовъ не можеше да остане чуждъ
на планината — като люлка на свободата
на тоя народъ.

За всѣки другъ поетъ ние бихме могли
да си обяснимъ неговото отношение къмъ
планинитѣ по това, което е писалъ за тѣхъ.

За Яворовъ, обаче, това е недостатъчно.
Ние никога не можемъ да си уяснимъ по
тоя начинъ неговото чувство къмъ плани-
нитѣ, защото това, което той е описалъ въ
тѣхъ, е една незначителна частъ отъ онова,
което е преживѣлъ всрѣдъ тѣхъ.

Цѣлостното отношение на Яворовъ къмъ
планинитѣ бихме могли да разкриемъ не
само чрезъ „Хайдушки копнения“, а като
го свържемъ съ неговата обща идея за
свѣта като физически феноменъ и мѣстото
на човѣка и неговата земна участъ. Въ свѣт-

лината на тази идея, планината би трѣбвало
да бжде нѣщо повече отъ една частица отъ
земята, която въ свѣтогледа на Яворовъ се
рисуваше като родина на страданието.

И все пакъ отношението на Яворовъ
къмъ планинитѣ не носи такъвъ характеръ.
Никога за него планината не е материална
частъ отъ земята, нито кжсъ неорганизи-
рана материя отъ вкаменения хаосъ на Все-
лената. Докато цѣлиятъ останалъ свѣтъ за
Яворовъ е страна на земната неправда, пла-
нината, напротивъ, въ неговото съзнание се
рисува не само като одухотворена външна об-
становка, но и като силовъ факторъ за фи-
зическо и духовно укрепване. Планината
за него не е прокълнатъ свѣтъ на страда-
нието, а жадувана арена на борбата. Тя не

ГОРАТА

ГОРАТА БѢ ЗАКРИЛНИЦА СВЕЩЕНА

НА СМѢЛИТѢ ХАЙДУТИ И БОРЦИ.

ВЪВЪ ТЪМЕНЪ ДОЛЪ — ТАМЪ СЛАВАТА НЕТЛѢННА
НАВѢКИ МЕЖДУ БУКИ И ЕЛИ ЕЧИ.

ГОРАТА НЯДРАВА ЗЕЛЕНОКОСА

ПРИГРЖЩАЛА Е КРОТКО НАШИТѢ ЗЕМИ.

А ДЪЖДЪ ТАМЪ БЛАГОДАТЕНЪ ВЕЧЪ ВАЛИ

ГДЕ ТЯ ПРОСТРѢЛА СЕ Е СВЕЖА, РОСНА,

НО ДНЕСЪ, БЕЗЖАЛОСТНО СРАЗЕНА,

ОТЪ ЗНАЙНИ И НЕЗНАЙНИ ВРАГОВЕ

ТЯ ГОРКО МОЛИ КАПКА ДЪЖДЪ ДА ПРОРЪМИ

ТЯ ГОРКО МОЛИ НИ ЗА ПОМОЩЪ ВЪВЪ БЕДИ.

И НЕКА НИЙ, ТУРИСТИ МЛАДИ,

ЩО ЧЕРПИМЪ ЗДРАВЕ И ЖИВОТЪ ВЪ ЗЕЛЕНИТЪ Й,

ДЕВСТВЕНИ НЕДРА,

НЕНЪ НИЕ ВСѢКОГА, УСЪРДНО ДА РАБОТИМЪ

ЗА НАШТА, КИТНА, ХУБАВА ГОРА!

ПИРИНЪ-ПИРИНЪ

е символъ на земната неправда, а на земното величие и на човѣшката свобода.

Тая особеностъ въ отношението на Яворовъ къмъ планината, бихме могли да си обяснимъ не само съ силното въздействие, което сж указали тѣ върху него, но и съ не по-малко силната реакция на вътрешнитѣ сили у самия него.

Яворовъ е една мощна индивидуалностъ, единъ стихийенъ темпераментъ, който никога не възприема външната действителностъ, безъ вътрешно да я претвори и овладѣе.

Въ духовната сщина на Яворовъ емоционално-волевитѣ елементи господствуватъ надъ интелектуалнитѣ и затова той не включва планината въ своята представа безъ да я сроди съ първороднитѣ сили на своето собствено битие.

Въ огъня на своето чувство, той претопява всички елементи на планинската действителностъ и получава единъ пречистенъ образъ, тѣй близъкъ и скъпъ за неговото сърдце.

Единствената възможностъ за проявата на това чувство е борбата, а единствената обстановка, където тая борба би могла да се развие, е планината.

Първоначално, обвзетъ отъ нитчанския блѣнъ на своето поколѣние, Яворовъ се опитва съ своитѣ поетични криле да се прехвърли отвъдъ доброто и злото, но се намѣри откъснати отъ чернозема на роднитѣ тракийски поля и остана самотенъ и страдащъ, безъ да успѣе да стане свръхчовѣкъ. Следъ това той видѣ, че само една обичъ, човѣшка и топла, можеше да го възвърне къмъ тоя прокълнатъ отъ него свѣтъ или да го унищожи въ трагичния си патосъ.

Но въпрѣки всичкитѣ си поетични блѣнове и полети за едно по-друго „отвъдъ“ Яворовъ дълбоко опозна човѣка и свѣта.

Той възпѣ неволята на българския селякъ въ „На нивата“, „Май“, „Градушка“ и следъ това друга една още по-голяма неволя: мжката за брата-робъ.

И когато той протегната ръка на поробенния братъ, той опозна и планинитѣ. Планината вдъхнови пѣвеца на свободата, тя

внуши революционни мотиви на „Хайдушки пѣсни“, „Бѣжанци“ и „Павлета Делня“.

Чрезъ планината Яворовъ забрави своето лично битие, за да се сроди съ стрададението на поробенитѣ и да го изкупи чрезъ борба.

Въ планината той можа да обедини въ едно красотата на природата, любовта къмъ жената и възвеличаването на родината.

Въ планината той съживи и влѣ нова интуиция въ тия основни мотиви.

Тамъ, всрѣдъ недрата на хайдушкия Пиринъ той живѣ „въ урагана на битието“, тамъ единствено можеше да намѣри отгласъ неговия повикъ: „Азъ не живѣя, азъ горя“!

Тамъ той вѣстана противъ земната неправда, отзивчивъ къмъ страдащия човѣкъ, вдъхновенъ отъ героичното въ борбата за човѣшки правдини и свобода.

Всрѣдъ планината, той възстанови връзката си съ българската земя и вмѣсто да се унася въ „извънсвѣтовни блѣнове“, пожела да служи на дѣло на своя народъ.

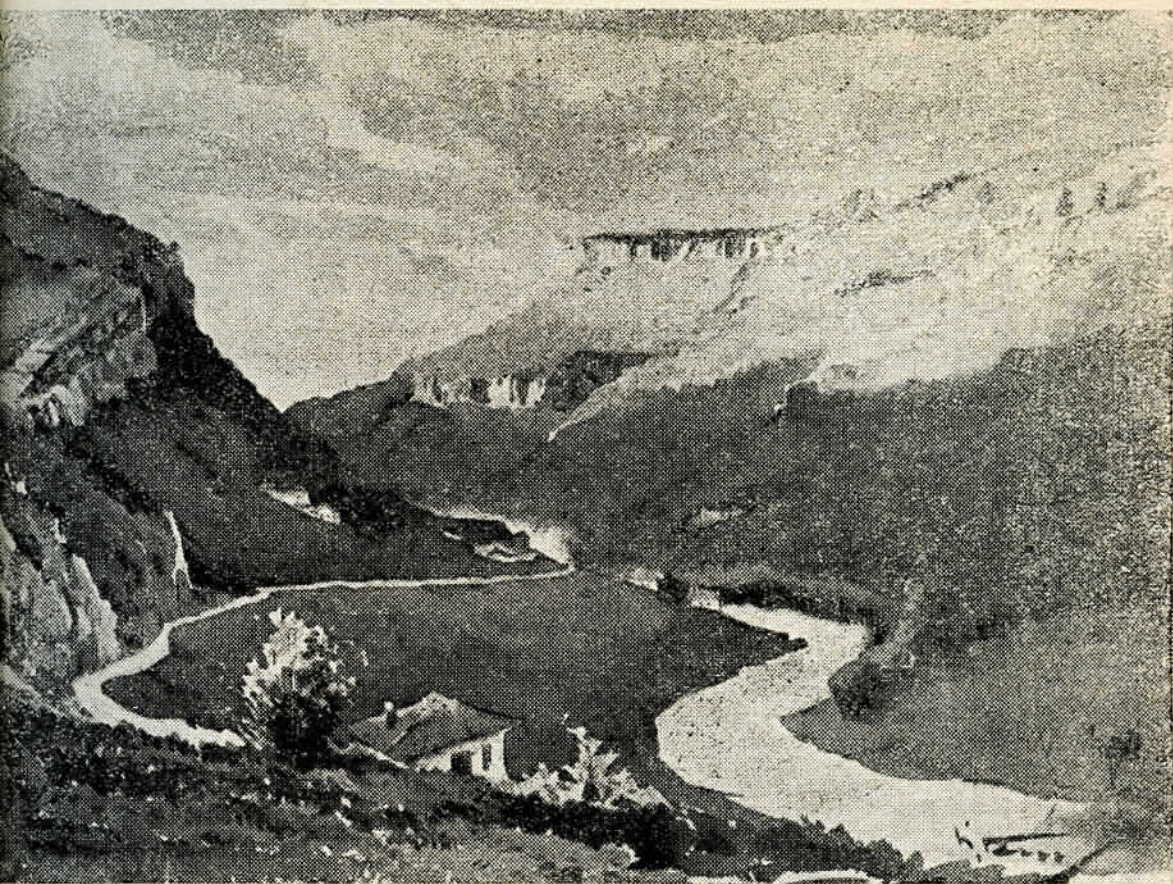
Всрѣдъ планината, той се успокои въ напраздния стремежъ да прозрѣ извънсвѣтовната промисль, и вмѣсто да търси философско разрешение на метафизическитѣ проблеми на битието, той дейно и практически се отдаде на служба на своя народъ.

Въ планината той се вдъхнови и възпѣ, а за да възпѣ той дълбоко преживѣ и се съюзи съ брата-човѣкъ, съ брата-въстаналъ срещу сждбата си.

Тамъ въ планината, той искаше да се бори и да умре, за да бжде и неговиятъ животъ едно разпятие въ голготата на българската свобода.

Позналъ „началото и края на цѣлата човѣшка трагедия подъ небето“ Яворовъ прелѣ въ пѣсенята си героичното и свещеното въ тая трагедия и я прегърна като собствена болка и като своя сждба.

Огнениятъ темпераментъ на Яворовъ не можеше да твори между четиритѣ стени на писателската стая. Той носѣше неспокойна кръвь въ жилитѣ си и стихийно чувство въ гърдитѣ си и затова потърси волнитѣ про-

Янтра

Акварелъ Йорданъ Гешевъ

стори на планинитѣ, кждето можеше да го развихри.

И затова тъкмо въ планината той можа да претопи въ това чувство границата между идеята и дѣлото, между съзнанието и живота.

Изпълненъ съ това чувство, той броди изъ планинитѣ, величието на които вдъхновява винаги неспокойния и вѣчно търсещъ духъ на поета.

Българското планинарство отдаде заслу-

жена почить къмъ Яворовъ, като нарече на негово име една отъ най-хубавитѣ хижи въ Пиринъ.

Защото Яворовъ доказа, че всѣки българинъ, кждето и да е роденъ, има живо и непосредствено чувство къмъ планинитѣ. По тоя начинъ чрезъ него ние разбираме, че нашия стремежъ къмъ планинитѣ е най-чистия изразъ и най-възторжената проява на нашата неизмѣнна обичъ къмъ българската земя и народъ.

ИЗУЧАВАНЕ ТОПОГРАФИЯТА КАТО ОТДЪЛЪ НА ГЕОГРАФИЯТА

Като главно помагало за изучаване на географията служи картата. Картата представлява изображение на дадена част отъ земната повърхност, въ умаленъ видъ, върху кжсъ хартия. И когато това умаление е въ масштабъ 1:500,000, 1:1,000,000 и т. н. (дребенъ масштабъ), тогава картата наричаме географска, а когато това умаление е въ масштабъ 1:300,000, 1:200,000 1:100,000 и т. н. (едъръ масштабъ), наричаме я топографска.

Естествено, че колкото масштабътъ на една карта е по-едъръ, толкова тя представлява мѣстността по-ясна и съ по-голѣми подробности, а следователно и по-подробно и ясно се проучава по нея не само орохидрографията, но и другитѣ отдѣли на географията. Само топографната карта напр., ще ни даде пълна и ясна представа за разчленението на планинитѣ, за притоцитѣ на рѣкитѣ, за наименованията на селата, за пѣтната и ж. п. мрежа, за манастири, бани, минни, за гори и други култури и пр.

Отъ тия нѣколко думи ясно изпква необходимостта отъ изучаване на топографията, като помощно сръдство на географията.

Научното и практическо приложение на топографията или по-конкретно топографната карта се изразява въ следнитѣ нѣколко точки:

1. Спomaга за по-лекото и подробно изучаване на физическата, политическа и икономическа география, особено на България.

2. Развива любознателността къмъ по-подробно проучване на известенъ географски обектъ, като същевременно улеснява това проучване. Картата ни сочи по-важнитѣ обекти, сочи ни направленията и пѣтищата къмъ тѣхъ, опредѣля ни разстоянията и времето за достигане на тия обекти, ориентирва ни за цѣлата околна мѣстност на даденитѣ обекти и пр. Топографната карта представлява за насъ водачъ, другаръ, учителъ.

3. Боравенето съ топографна карта указва и възпитателно въздействие върху насъ: развива ориентировачния ни усетъ, който е необходимъ не само при служенето съ картата, но е въ тѣсна връзка и съ всестранното ориентиране на човѣка въ живота; подготвя ни къмъ плано-мѣрна и системна дейностъ; развива ни предвидливостта, съобразителността, ловкостта на ума и пр. Топографната карта (или скица) замѣства маркировката, разпита на мѣстното

население за уплѣтане до известенъ обектъ, водача и пр.

4. Топографната карта ни служи и като дневникъ — при единъ само погледъ върху нея ние си спомняме всичко, което сме видѣли и и чули даже преди години, когато сме обхождали съ нея известенъ обектъ.

5. До сега, смѣташе се, че топографната карта, подобно на дисциплината, е необходима само за военни цели, обаче нейното значение и необходимостъ растятъ отъ день на день за всички. Картата е необходима за организирания туристъ. И понеже туризмътъ у насъ се създава като народно движение, тя става необходима за всички — лѣкари, адвокати, сѣдии, инженери, лесовѣди, агрономи, учители, земеделци, занаятчи и пр., не само за това че тѣ сѣ туристи, но и за това че има практическо приложение за тѣхъ, било въ сегашната имъ служба, било въ бъдеще, като войници или други служащи, било най-сетне, като възпитателно и научно въздействие, което изтъкнахме по-горе.

Накрай, явява се въпросътъ, лесно ли е изучаването на топографията и има ли възможностъ да се въведе нейното изучаване въ училищата.

Изучаването на топографията, въ съкратенъ курсъ, който е достатъченъ за да даде възможностъ да се усвършенствува въ последствие, при практическото му приложение, е не само леко, но и приятно, забавно. Само десетъ урока по топография въ третокласнитѣ класове на прогимназията и 15 урока въ осмитѣ класове на гимназитѣ сѣ достатъчни за да се запознае ученика съ необходимото за четене и служене съ топографната карта, като разбира се, при излетитѣ, се извършватъ практически упражнения по картата. Въ университетта да се изучава пълния курсъ на топографията.

Изучаването на топографията въ училищата става вече задължително и поради това, че и географскитѣ карти се работятъ вече по типа на топографнитѣ карти — чрезъ хоризонтални се дава по добъръ релефъ на изображенитѣ въ тѣхъ форми на мѣстността, като се и изчисляватъ, сѣщо по хоризонталитѣ и височинитѣ на върховетѣ и дълбочинитѣ на моретата. Чрезъ изучаването пъкъ на условнитѣ знаци на мѣстнитѣ предмети, се обясняватъ и тия въ географскитѣ карти.

ИВАНЪ КОЗЛОВСКИ

БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ

МЕСЕЧНО СПИСАНИЕ НА БЪЛГАРСКИЯ ТУРИСТИЧЕСКИ СЪЮЗЪ ЗА ТУРНАЪМЪ,
ПЛАНИНАРСТВО И СКИОРСТВО

ИЗДАНИЕ НА ЦЕНТРАЛНОТО НАСТОЯТЕЛСТВО

Редакторъ БОЖИДАРЪ СТОИЧКОВЪ

Редакция ул. Листопадъ 4, София, телефонъ 3-24-04

Администрация ул. Позитано № 6, телефонъ 2-75-89

ГОДИНА XXXV

ЯНУАРИЙ-ФЕВРУАРИЙ 1943

КНИЖКА 1-2

35 ГОДИНИ

„Български туристъ“ влиза въ своята тридесетъ и петъ годишнина. Цѣла история. И наистина колко списания у насъ могатъ да се възгордеатъ съ такава годишнина — тридесетъ и пета и съ такава традиция — винаги списвано идеологично съ единствената целъ да накара българитъ да опознаватъ и обикнатъ своята родина, скъпниятъ заветъ оставенъ ни отъ Щастливца. А ако се вземе подъ внимание, че списанието на Българския туристически съюзъ никога не е било търговско мѣроприятие, а се е издържало само отъ подкрепата на съюзнитъ членове, съвсемъ ясна става представата какъвъ приносъ то представлява за българската книжнина, за планинската култура на нашия народъ, пъкъ и за българската култура въобще.

Задачитъ на месечника „Български туристъ“, обаче, не сж се изчерпвали само съ даване знание и обичъ за нашитъ планини. Въ дни на тревожни времена, когато стронелната или другата дейность на неговия издатель, Централното настоятелство на Б. т. с., е била спъвана или ограничавана, „Български туристъ“ чрезъ редовното си излизане е съставлявало звеното между всички съюзни клонове, до изчакването на по-спокойни часове, когато условията да позволяватъ отпочването съ двойно по-голямъ сили на обхождането, изучаването, описването, снимането, застрояването, залесяването и маркирането на нашитъ планини.

Презъ тѣзи тридесетъ и петъ години списанието е сѣмнило много свои редактори. Нѣкои сж се задържали една година, нѣкои — две, а нѣкои и повече. Това е станало причина списанието да получава всѣка година новъ обликъ — вѣрно отражение на душата на планинаря, търсещъ винаги нови пѣтища. Въпрѣки това, обаче, като по нѣкакъвъ тайнствено даленъ

обетъ, всичкитъ сж го списвали въ единъ и сѣщъ духъ и сж преследвали една и сѣща целъ — да засилятъ у българина обичта къмъ неговата земя, и по-частно къмъ българската планина.

И като че ли целта е вече постигната. Отъ тристата души съмишленици на Алеко ние виждаме днесъ цѣла армия скитници и поклонници изъ планинитъ ни, и то презъ всички годишни времена.

И ако съ своитъ осемъ хиляди организирани туристи, Българскиятъ туристически съюзъ успѣ да издава, днесъ вече въ 6000 броя, въ продължение на цѣли тридесетъ и петъ години своето списание; ако презъ сѣщото време тия членове, почти изключително съ свои сръдства, изградиха по нашитъ планини 45 хижи, домове и заслони на стойностъ повече отъ тридесетъ милиона лева и ако, най-после, тия туристи обходиха, описаха, залесиха, маркираха и изследваха нашитъ планини, неводно всѣки би се запиталъ какво може да постигне днесъ Туристическиятъ съюзъ въ случай че успѣе да включи въ кадритъ си и тия, които пригърнаха прокламираната редъ години идея отъ „Български туристъ“ за обикване и обхождане на планинитъ ни, безъ обаче да принесатъ своята данъ къмъ туристическото ни движение чрезъ зачисляването си къмъ мѣстното туристическо дружество. А тѣзи неорганизиранни съмишленици сж най-малко десеторно повече отъ организирани.

Прочее, за новата година една малка задача. Нека всѣки единъ отъ насъ запише въ своето туристическо дружество поне своя другаръ, съпътстващъ го въ излетитъ му. Тогава и „Български туристъ“ ще увеличи тиража си, а оттамъ и просвѣтата му ще се прѣсне въ повече сръди.

БОЖИДАРЪ СТОИЧКОВЪ

ЦЕНТРАЛНО НАСТОЯТЕЛСТВО

● **СЪЮЗНИЯТЪ СЕКРЕТАРЪ ИВАНЪ Н. ИВАНОВЪ** е присъствувал на туристическото тържество въ Сопот, уредено от клон „Иванъ Вазовъ“ въ чест на г. г. полковникъ Гочевъ — началник на военната фабрика въ Сопот и полковникъ Ножаровъ — началник на летището въ Пловдивъ. Заради оказаната отъ тяхъ ценна подкрепа и прѣко участие по изграждането на хижа „Добрила“ въ Стара-планина, съюзниятъ секретаръ имъ е поднесълъ приветствията на Ц. н-во на Б. т. с. и съюзната значка „За заслуга“. Засвидетелствувана е била благодарностъ и на клоновия секретаръ г. Дьлю Цоцевъ за енергичната му дейностъ по изграждане на хижата, който също е билъ отличенъ съ значката „За заслуга“.

● **БЪЛГАРСКИЯТЪ АЛПИЙСКИ КЛУБЪ ПРИ Б. Т. С.** уреди на 10. II. 1943 г. ежемесечната си другарска вечеря въ чест на съюзния председател д-ръ Божко Ковачевски. При задушевна атмосфера председателътъ на Б. а. к., Василь Радевъ, връчи на съюзния председател значката на Б. а. к. и го провъзгласи съгласно решението на настоятелството, за членъ на клуба. Домакинътъ на вечерята бѣше бившиятъ съюзенъ председател г. Иванъ Раевъ.

● **ПОЧЕТНИЯТЪ ЧЛЕНЪ НА СЪЮЗА И КАСПЕРЪ** на Ц. н-во Иванъ Хр. Ламбовъ — единъ отъ най-старитъ и активни участници въ изграждането на Б. т. с., празнува на 15. I. 1943 г. 50-годишнината на своя щастливъ съпругески животъ. По този случай другаритъ му отъ Ц. н-во уредиха въ негова честъ вечеря, на която юбилярътъ и неговата съпруга бѣха сърдечно приветствувани отъ съюзния председател д-ръ Б. Ковачевски и отъ присъстващите голѣмъ брой негови съюзни приятели, другари отъ планината и почитатели. Пожелаваме му и тукъ, още за дълги години здраве и бодростъ!

● **ПРЕДСЕДАТЕЛЪТЪ НА БУРГАСКИЯ КЛОНЪ ОТЪ Б. Т. С. „СТРАНДЖА“**, г. Драгомиръ Драгановъ се е венчалъ съ г-ца Деспина Папазова. На щастливитъ младоженци поднасяме нашитъ сърдечни честитки и благопожелания.

● **НА 23. II. 1943 ГОД. ВЪ САЛОНА НА „КООП“** бѣ открита фото-изложбата на известния и извънъ въ туристическитъ сръди любитель-фотографъ Димитъръ Рунтовъ, който години наредъ популяризира красотитъ на родната природа. Изложбата бѣ открита отъ съюзния председател д-ръ Б. Ковачевски, съ следното слово:

„Има единъ Божи свѣтъ, който е непознатъ на човѣка отъ мнозинството. Той остава скритъ отъ погледа на човѣка отъ полето, отъ селото отъ града.

Това е свѣтътъ на девственитъ гори, на бистритъ поточета, на пѣлинитъ водопади, на планинскитъ кристалини езера, на величественитъ върхове, съ една дума свѣтътъ на приоблачителнитъ висини. Тоя свѣтъ открива своята хубостъ само на ония, които иматъ волята да възлѣзатъ въ планината, които иматъ душа да я почувствуватъ и сърдце да я обикнатъ; а това сѣ туриститъ и планинаритъ, които спождаватъ лѣте и зиме планината. Тѣмъ ти се открива въ разнообразна прѣмѣна. Последната е винаги нова,

поради багритъ, които въ зависимостъ отъ сезона, добива и планината. Отъ този чуденъ свѣтъ понѣкога и за хората отъ града, за заласанитъ и неотлажчащи се отъ своитъ жилища хора, се открива по единъ кѣтъ и тѣмъ се предлага да се полюбуватъ на горния Божи свѣтъ. Заслугата за това иматъ художникитъ и фотографитъ, които възсѣдаватъ планината въ своитъ изложби.

Първитъ ни представятъ стилизирано, понѣкога и символично нѣкой кѣтъ отъ планината и то виденъ отъ тѣхъ чрезъ тѣхния начинъ на виждане. Фотографията, напротивъ, възсѣдава самата действителностъ съ нейната абсолютна правдивостъ. Все пакъ тая правдивостъ е повлияна отъ виждането на автора-фотографъ. Той е който дири художествени или фотогенни ефекти, той дава своето лично отношение било чрезъ особеното положение, което изразява фотографската картина, било чрезъ използване на свѣтлинни ефекти. Въ тоя случай картината мѣни своя външенъ обликъ, но запазва своята вътрешна сѣщностъ. Отъ обикновенъ начинъ за възпроизвеждане на действителността, фотографията поради собственото, което влага автора-фотографъ, се превърна въ изкуство. Това е фотографията въ наши дни, която ни дава великолепни художествени снимки едновременно правдиви откъмъ действителността и сочещи за личното виждане на автора-художникъ.

Може да се радваме, че у насъ фотографията направи много голѣми успѣхи. Това се дължи колкото на любовта и на поетическитъ усети на отдѣлнитъ фотографи, толкова и на поощрението и задружната работа на фотографитъ чрезъ тѣхния български фото-клубъ. Една следа друга се редятъ фотографически изложби. Презъ лѣтото на 1939 год. Българскиятъ фото-клубъ уреди своята първа изложба. Чрезъ неговото посредничество презъ февруарий 1942 год. ние видѣхме рѣдко художественитъ постижения на братята хървати-фотографи, обединени въ Хърватския фото-клубъ. Известниятъ германецъ д-ръ Елеръ уреди много фотографии изложби върху българската природа и българския битъ. Само преди нѣколко месеца нашитъ другари Захарий Жандовъ и П. Свиновъ отъ Охридъ дадоха своитъ самостоятелни фото-изложби.

Сега на свой редъ нашитъ другаръ алековецъ Димитъръ Рунтовъ, организиранъ турситъ отъ 20 години и работещъ въ фотографията около едно десетилѣтие, ни поднася ценнитъ свои табла въ тази художествена фото-изложба. Господиъ Рунтовъ е сътрудничелъ на нашето списание „Български туристъ“, на Известията на софийския клонъ „Алеко“ и на редица илюстрирани списания и вѣстници. Участвува и на международната фото-изложба, устроена тази година въ Загребъ. Изложбата на г. Рунтовъ е под мотото: „Красотитъ на българскитъ планини“ и може да се признае, че само единъ деенъ туристъ е могълъ да ни даде толкова хубави постижения въ своето фотографическо изкуство, като ни представя нашитъ планини. Неговитъ снимки сѣ предимно отъ най-посещаванитъ отъ туриститъ планини Пиринъ, Рила, Стара-планина и Витоша. Като синъ на Македония — родомъ отъ Гевгелий, той не е забравилъ и планинитъ на Македония: Каймакчаланъ,

Животът на Клонсоветъ

● КЛОНЪТЪ „МОМЧИЛОВИ КУЛИ“ ВЪ КСАНТИ е един от новосъздаваните съюзни клонове, които развиват особено активна дейност. Още при учредителното събрание на клона — на 28 август 1942 г., сж взели участие 32 души, които сега сж равностни и съюзни членове. През краткия период от своето съществуване, клонът е уредил пет срещи въ салона на Военния клубъ въ града, добре посетени от дружествените членове. Клонът е реализирал само до края на 1942 година 10 излета, масово посетени от неговите членове и гости, до различни близки и далечни околности на Ксанти, а също и до о. Тасосъ и Деде-агачъ.

Клонът „Момчилови кули“ — Ксанти си е поставил похвалната задача да бже членъ съюзенъ клонъ въ Бѣломорието и да даде потикъ за основаването на клонове отъ Б. т. с. въ всички градове на този прекрасенъ клът отъ Родината.

Клонът въ Ксанти развива своята организационна и похвална агитационна дейностъ подъ умѣлото ръководство на своя председателъ — известниятъ съюзенъ деецъ и бившъ председателъ на русенския клонъ „Приста“, г-нъ Владимиръ Георгиевъ.

● ПРЕЗЪ 1942 ГОДИНА ВАРНЕНСКИЯТЪ КЛОНЪ „Родни балкани“, въпреки не много благоприятните условия за работа, е развилъ завидна дейностъ. Уредилъ е презъ годината 48 излета, посетени отъ 988 излетници.

Пелистеръ, Галичица, Осоговската планина, кжтове отъ Вардарската долина, Охридското езеро, порѣчието на р. Ерма и о-въ Тасосъ. Бидейки деецъ туристъ той ни дава и снимки отъ туристическите хижи, наблюдателници, излети. Не малкъ интересъ ще извикатъ неговите планински образи на излетуващи туристи. За цѣлото негово дѣло ние можемъ само да му бждемъ благодарни и искрено да го поздравимъ, че въ тия тежки времена той се наелъ да ни изнесе една своя самостоятелна изложба.

Настоящата изложба е не само едно постижение на нейния авторъ. Тя ни радва и въ друго отношение. Чрезъ нея и подобни на нея изложби се укрепва вѣрата на планинарите фотографии. Чрезъ опита, който тѣ ще добиятъ и чрезъ сборките, които ще направятъ относно нашите планини, ние туристите скоро ще можемъ да имаме едно цѣлостно обхващане чрезъ фотографията на българските планини. Може да се проведе и идеята за фотографическото снимане на българските планини, за да се представятъ тѣ въ фотографически образи, свързани чрезъ вътрешна връзка; тогава ще имаме не само единични сборки отъ много художествени кжтове на българските планини, но ще имаме и ценни сборки отъ фотографни обхващания на една планина.

Заедно съ автора и ние се радваме за голѣмните постижения, които сж направени въ фотографното дѣло. Азъ искрено поздравявамъ нашия другаръ алековецъ Димитъръ Рунтовъ и заедно съ Васъ му пожелавамъ пълненъ успѣхъ. Съ това пожелание откривамъ изложбата и Ви подканямъ да я разгледате съ любовъ и внимание."

Б. Р. Въместо рецензия, помѣстваме речта на нашия председателъ, която сѣтаме че дава най-вѣренъ образъ за дѣлото на Д. Рунтовъ.

Продължилъ е своята просвѣтна дейностъ чрезъ урежданите отъ клона сказки. Клонътъ е направилъ подарѣци на българските и германски войници, а заедно съ клона „Девненски извори“ е подпомогналъ пострадащите отъ наводнения въ Видинъ.

Общото годишно събрание на клона е избрало нови управителни тѣла, както следва: председателъ Илия Антоновъ, подпредседателъ Иванъ Стефановъ, секретаръ Николай Георгиевъ, подсекретаръ Радославъ Радевъ, касиеръ Стоянъ Стояновъ, инкасатори Вълчо Вълчевъ и Проданъ Продановъ, домак.-библиотекаръ Василь Казанджиевъ, съветници инженеръ Бориславъ Ковачевъ, Ярославъ Гочевъ, надзорна комисия Владимиръ Чакъровъ, Борисъ Вознишки. Ради Радевъ, завед. излетите Цончо Златановъ, домакинъ на хижата Николай Георгиевъ, медицински съветници д-ръ Н. Сираковъ, д-ръ Ал. Василева, стопански съветници инженеръ Веселинъ Савовъ, Борисъ Ивановъ и Цончо Златиновъ, културенъ комитетъ Желю Поповъ, Владимиръ Чакъровъ, Борисъ Ивановъ, инженеръ Веселинъ Савовъ.

● В. ТЪРНОСКИ КЛОНЪ „ТРАПЕЗИЦА“. Основанъ още въ началото на 1902 г. този клонъ въ единъ периодъ още около 41 години работи неуморно за успѣха на туристическото дѣло. Той преодолѣ всички военни, стопански и финансови кризи. Презъ изтеклата 1942 г. членовете му сж увеличени отъ 278 на 311, а абонатите на списанието отъ 179 на 186. Всички членове сж напълно отчетени. Клонътъ е отчетенъ и издѣлженъ предъ Централното настоятелство още въ началото на м. януарий т. г.

Презъ годината сж устроени 21 излети, отъ които нѣколко многодневни. Изнесени сж презъ време на агитационната седмица четири сказки съ туристически характеръ и е проектиранъ филма „Борба за Хималаитъ“.

Спалните на клона сж посетени отъ 1850 души.

Клонътъ е издѣржалъ лѣтвиници 11 души, деца на бедни членове туристи.

Положилъ е доста грижи за запазване старините на историческата мѣстностъ „Шаревецъ“ и залесяването ѝ. Приходите на клона сж били 163,831 лв., а разходите лв. 122,776 или е реализирана печалба 46,045 лв., които сж отнесени къмъ капиталъ на клона. Имотите на клона сж оценени за повече отъ 1,700,000 лв., а мебелите за около 380,000 лв.

Общото събрание на клона се е състояло на 24 януарий т. г. Настоятелството се е конституирало както следва: председателъ Цончо Стояновъ Гиргановъ, подпредседателъ Пантелей Давидовъ Матеъ, секретаръ Мичо Цонковъ Мичевъ, касиеръ Стоянъ Николовъ Бояджиевъ, пом. касиеръ Маринъ Димитровъ Гжбенски, домакинъ Борисъ Тодоровъ Коларовъ, библиотекаръ Иванъ Недевъ П. Ивановъ, съветникъ Йорданъ Константиновъ Лядевъ, съветникъ Стоянъ Атанасовъ Игнатовъ, съветникъ Иванъ Николовъ Ивановъ, съветникъ Милко Николовъ Врѣбчевъ, председателъ на контролната комисия Стефанъ Ивановъ Киселовъ, секретаръ Илия Вичевъ Илиевъ, членъ Ганчо Анастасовъ Станевъ.

Отъ началото на текущата година до сега при клона има новозаписани 25 души.

Културни Начинания

ГЕОРГИ СТ. ГЕОРГИЕВЪ

почетен председател на Българския фото-клубъ
почетен член на Загребския фото-клубъ

НАШИТЪ УСПЪХИ НА IX МЕЖДУНАРОДНА ИЗЛОЖБА НА ХУДОЖЕСТВЕНАТА ФОТОГРАФИЯ ВЪ ЗАГРЕБЪ

Петдесетгодишният юбилей на любителското фотографско движение въ Хърватско (1892-1942) се отпразнува въ края на 1942 год. съ една международна изложба на любителската художествена фотография въ гр. Загребъ, която за тази страна е девета по редъ.

Изложбата носеше и известна политическа оцветка, наредъ съ културно-идеиния си характеръ, защото бѣ дѣло само на държави отъ групировката на Осьта, подъ мотото: художествената фотография на народитѣ отъ Нова Европа.

Отъ друга страна, участието бѣ само групово — по държави — като всѣка държава можеше да изложи най-много 50 фотографни картини — най-кубавото, което е създадено въ тази областъ, презъ последно време.

Фактически, поради изключителното военно време, изложбата се изнесе само отъ осемъ държави: България, Германия, Италия, Испания, Словакия, Унгария, Финландия и Хърватско.

Една отъ нейнитѣ важни културни цели бѣ не само да се покаже общия успѣхъ на нациитѣ-износители въ областта на художествената фотография, но особено да се даде възможностъ на странитѣ отъ тристранния пактъ за взаимно опознаване чрезъ художествено пресъздадения националенъ битъ, култура и земя. Съответно на тази целъ, изложбата ще обиколи последователно столицитѣ и по-големитѣ градове на участвуващитѣ страни. По този начинъ на България се удава рѣдката възможностъ да се представи цялостно въ картини, въ приятелски страни като Финландия, Испания, Словакия, Унгария и др., дѣто тя е по-малко позната, както и тя да опознае сѣшитѣ, чрезъ тяхното фотографно творчество.

За голѣмо наше щастие, на това голѣмо международно културно състезание, нашата страна бѣ представена неочаквано добре. За чужденцитѣ изненадата бѣ много голѣма отъ достиженията на самобитното наше фотографно изкуство, представено отъ скромнитѣ дейци около Българския фото-клубъ.

Преценката, която даде на нашитѣ работи международното жури подъ председателството на г. капитанъ Паулъ Люкинъгъ, държавенъ водачъ на фотографията въ Германия и председателъ на международния съюзъ УНИФА на любителитѣ-фотографи въ Европа, бѣ крайно ласкава. И ако Финландия не бѣ предпочетена изключително заради екзотиката само на своята природа и битъ, то по общо признание на журито, въ което България бѣ представена отъ Георги Ст. Георгиевъ, първенството въ общото класиране щѣше да бѣде признато намъ.

По решение на журито Италия, Испания и Словакия, не се допуснаха до състезанието, защото бѣха признати за относително слаби и неотговарящи на общитѣ изисквания за състезанието.

Отъ останалитѣ петъ държави, Финландия зае първо мѣсто, а България — второ, следъ която следватъ: Германия, Унгария и Хърватско. Освенъ това, между българскитѣ изложители бѣха отличени индивидуално шестъ души, които по този случай получаватъ писмени похвални отзивни.

Вѣрвамъ, че за нашата културна общественостъ, която се интересува отъ успѣхитѣ въобще на българския творчески духъ въ чужбина, ще е интересно да знае истинскитѣ причини на последнитѣ ни успѣхи въ Загребъ.

Тукъ нѣма прѣстъ щастлива случайностъ и тѣзи причини трѣбва да се дирятъ въ нѣколко посоки.

Знае се, че въ художественото фотографно творчество въ Европа и досега преобладава едно слѣпо подражание на живописъта и едноцифтината графика, както отъносително тематиката и сюжетната разработка, тъй и по външна, фактурна обработка на фотографния рисунѣкъ. Споредъ схващанията на това направление, фотографната снимка е толкова по-художествена, колкото повече прилича на репродукция отъ живописна картина.

Затова и сега, тамъ и у насъ, сѣ на голѣма почитъ ретушитѣ и всички видове други неопозволени външательства въ фотографния рисунѣкъ съ човѣшка ръка, които целятъ да „разкубавятъ“, често пѣти сладникаво и банално, чисто реалистичния фотографенъ образъ. Това невъзможно съжителство между фотография и живописъ, преди всичко произлиза отъ пълното неразбиране дълбокиятѣ принципи различия, които лежатъ въ основитѣ на тѣзи два диаметрално противоположни изобразителни метода.

Група членове на Българския фото-клубъ, преди повече отъ 20 години схванаха погрѣшността на това разбиране и за тѣхъ отдавна е вече ясно, че фотографията си има специфично свои изобразителни и изразни сръдства и не е нужно да заимствува такива отъ другитѣ изкуства, а още по-малко да имъ подражава. При онази неотбятна и засебена областъ на чисто фотографна сюжетностъ и тематика, която е съвсемъ недостъпна за нѣкое друго изобразително изкуство, нѣма защо фотографията доброволно да се отрича отъ своитѣ самобитни възможности и да подражава на чуждитѣ изразни сръдства, които дори принципиално се изключватъ отъ нейната изключително аналитична сѣщностъ.

Тѣй се разви на българска почва мисълта за чистата или абсолютината фотография, която е врагъ на всѣка изкуствена намѣса въ автоматично получения фотографенъ рисунѣкъ и решително отхвърля всѣко подражение (тематическо или естетическо) на живописъта, което внася само вътрешни противоречия въ истинското фотографно изкуство.

Отдавна схващането за чистата фотография стана основенъ лозунгъ въ идеологията на Българския фото-клубъ, защото изистина това схващане е единствениятъ правиленъ пътъ, по който може се движи и развива едно автономно изкуство, каквото е и фотографното. И отъ тогава ние неотстъпно се боримъ за насаждане на това схващане въ нашата страна. Съ течение на времето, това наше схващане се превърна въ една отъ най-характернитѣ

особености на самобитното ни фотографно изкуство, което заслужено спечели голямия си успех в Загреб.

И докато там, в всички изложени сборки преобладаваха създадени чрез всевъзможни ретуши ефекти и настроения, които от наше гледище само обезценяват вътрешно и най-художествените композиции, българската сбирка единствена импонираше със своята рязко подчертана фотографна искреност и добросъвестност, защото възпълнената в нея красота и художествено разнообразие бѣ постигнато само съ средствата на чистата фотография, без фалшификация и измама.

Втората важна особеност на националната ни сбирка се заключава в нашия самобитен начин на фотографно виждане на свѣта и особено в нашата своеобразна и чисто фотографна тематика.

Освен общите сюжети (битъ, земя, хора, материална култура), които все пакъ в нашите изложени работи сж видени от нѣкоя напълно оригинална и необикновена гледна точка, или пакъ издѣлани в нѣкое рѣдко настроение, единствено ние българите показваме нѣкои нови и напълно самобитни работи. Нашето остро виждане бѣ ни насочило и къмъ областта на безбройните незабелязани, но красиви подробности на дреболинѣ отъ всѣкидневното ни, които презъ око на фотографията обективъ добиватъ друга изразност и друга веществена значимост. По тоя пътъ, отъ хаотичното многообразие, ние изваждаме на повърхността на вниманието презъ изолиране отъ околната сѣда, хиляди дребни предмети, които така придобиватъ всѣмъ неподозирана оптическа, идеяна или символична красота.

Никоя друга сбирка не съдържае работи отъ този родъ и затова тѣ правеха силно впечатление на чужденците.

Но сбирката ни се отличаваше и съ голямо сюжетно разнообразие и особено своеобразно композиционно построение. По всичко личи, че ние българите владеемъ много по-добре изкуството да виждаме и възпроизвеждаме фотографски и да откриваме истинските фотографни мотиви навсякъде, тъй като, въпреки липсата на екзотика и голямо картинно разнообразие в нашата страна въ фотографенъ смисълъ, ние дадохме въ нѣкои случаи на аналогични сюжети художествени достижения отъ Финландия, която по екзотика безспорно заема първо мѣсто.

Въ нашата сбирка е отразено не само необикновеното ни идеологично отношение къмъ фотографията като изкуство, но и много нѣщо отъ положителните творчески качества на народа ни, които особености придаватъ на тази сбирка чисто български характеръ въ много отношения.

Тѣзи белези на българската художествена фотография се оформиха и утвърдиха само благодарение на съзнателната и упорита работа на Българския фото-клубъ въ течение на много години.

Неподлежи на съмнение, че тѣ и въ бъдеще ще бъдатъ положителната основа за изграждане на още по-големи успехи на нашия народъ и въ областта на истинното художествено творчество въ фотографията.

ДВЕ ИЗЛОЖБИ НА ПЛАНИНИСТИ ПРЕЗЪ ФЕВРУАРИЙ — ЦВѢТКО ДИМЧЕВСКИ И ДОНЧО ЗАНКОВЪ

Втората изложба на младия живописецъ Цвѣтко Димчевски, уредена въ салона на Студентския домъ, се отличава отъ многото изложби, открити презъ последните месеци въ столицата, по това, че въ нея зрительтъ вижда наистина нѣщо ново въ нашата пейзажна живопись. Явно е, че художникътъ не върви по пътя на леснината, по който вървятъ мнозина други художници — безъ да търсятъ новъ начинъ на изобразяване земята, дърветата, скалите, планините, небето, тѣ се задоволяватъ само съ нѣкои свои прибавки къмъ вече възприетата техника за изобразяване и ни поднасятъ работи съ домогване за оригиналност. Димчевски има свой начинъ на изобразяване. Може да се каже, че отъ нѣколкото наши художници, проявили се презъ последните години, само Здравко Александровъ и Цв. Димчевски могатъ да се посочатъ като утвърдени пейзажисти съ свое виждане.

Въ нито едно платно той не повтаря изразните средства. Пейзажите му сж писани широко, обобщено. Тъкмо този начинъ на изобразяване, свързанъ съ синтетично виждане, придава на всѣка работа качествата на завършена картина. Едновременно съ това почти всички негови платна сж изработени леко, артистично. Всички петна сж свързани, хармонизирани. Въ всѣка картина преобладаватъ нѣколко тона — топли и студени, умѣло разнообразени. Предпочитаните отъ художника тонове сж спокойните. Дори картините съ много контрастни бои — сиво небе, тъмни, зелени или сини планини, съ червено-жълти есенни дървета — се съзерцаватъ съ спокойствие, защото съ дълбочина и спокойствие ги е видѣлъ и художникътъ.

Най-характерното за всички работи на Димчевски е разнообразието, неповтарянето на изразните средства и на сюжетите. Откъси отъ Дунавската равнина, отъ Родопите, върби край рѣкитѣ сж дали богати възможности за проява на голѣмите колористични качества на рисувача. Въ всѣка работа художникътъ търси да изрази ново настроение, да постигне нова хармония. Това търсене е гаранция, че Димчевски никога нѣма да спре на постигнатото. И не е чудно — той е ученикъ на професора отъ Художествената академия Никола Мариновъ, който даде на всичките си ученици качества на истински художници, а именно да избѣгватъ занаятчийското повторение, да изживяватъ винаги по новъ начинъ всѣко видение, да даватъ съ нови средства всѣка картина.

Дончо Занковъ не е ново име за изложбените салони и за публиката. И миналата година видѣхме неговата изложба, въ която той отбеляза хубави постижения. Застанаха предъ сегашните му многобройни платна, съ сюжети отъ Стара планина — Троянския и тетевенския балкани — изредени въ галерия „Аксаковъ“ — търсимъ да откриемъ новото, което художникътъ ни дава извънъ смѣната на мѣстата, всрѣдъ които е поставялъ своя триножникъ.

Въ всички сегашни работи на Дончо Занковъ преобладаватъ рисуваните съ южа. Четката е употребявана много малко. Гая техника обикновено, ако не е

Впридружена съ широко виждане и съ голямо умение, дава разжжсаност на петната, твърдост на рисунката. Дончо Занков е избягнал тая опасност. Той придава мекост на живописните плоскости и рисува съ голям финес. Пейзажите му, проникнати от живо поетично чувство, показват здрав усет за багра и светлина и говорят за любовта на художника към природата. Природните откъси сж добре отрязани и вътрешно свързани. Занков постепенно се утвърждава съ свой стил въ нашето изкуство. Пожелаване му въ бъдеще да ни даде още по-голыми постижения.

И. П.

Т. СИЛЯНОВСКА ДИМИТРОВА

ИЗЛОЖБАТА НА АТ. МИХОВЪ ВЪ ГАЛЕРИЯ „АКСАКОВЪ“

Творчеството на всички голями майстори на пейзажа, като всъка крайно индивидуална проява, е било винаги свързано съ определени сюжети, съ предпочитани от тях мѣста за съзърцание.

Въ самия Парижъ, напримѣръ, за Реноаръ и Писаро сж интересни неговитѣ булеварди, за Моне и Утрило — Монматеръ и брѣговетѣ на Сена, за Марке — мостоветѣ и пристанищата на рѣката.

Въ Германия Лайстиковъ бѣ първиятъ пейзажистъ, който забеляза и внесе въ изкуството оня, дотогава считанъ за скученъ ландшафтъ, изъ околноститѣ на Берлинъ, изъ Груневалдъ съ безкрайната редица спокойни езера, въ които се отразяватъ тъмнитѣ борове на брѣга. Макензенъ пъкъ откри и отрази въ своитѣ пейзажи романтиката на Ворпсведе — съ просторниѣ торфени блатата и мочури край Бременъ.

Такова откритие на интересенъ художественъ обектъ за нашата живопись направи Атанасъ Миховъ. Витоша е за него единъ неизчерпаемъ изворъ за вдъхновение. Никой нашъ художникъ не е далъ образа ѝ по-художествено презъ всички сезони, презъ различни мигове отъ нейния вѣченъ животъ, въ богатото многообразие на освѣтления и настроения.

Естествено, единъ колористъ отъ ранга на Миховъ, чието око дебне хубавото съчетание на багритѣ не пропуша да долови живописния елементъ и на друга мѣстностъ или градъ. На такава чисто художествено любовитство, заради особености имъ мѣстенъ колоритъ, се дължатъ пейзажитѣ отъ Охридъ, Смоленъ и ефектния изгледъ отъ Битоля съ Пелистеръ или стари къщи съ цѣтове на македонскитѣ носии.

Панорамниятъ архитектуренъ ландшафтъ, строго погледнато, си остава чуждъ за изкуството на Миховъ. Чувствава се едно простиране въ плоскостъ, вмѣсто въ дълбочина, едно разсейване, за което и общото освѣтление и здрачъ, съ заличаване на контуритѣ не може да помогне.

Най-силнѣ отпечатъкъ на личенъ стилъ съдържатъ картинитѣ, изпълнени въ молитвено настроение: „Изъ Родопитѣ“, озаренитѣ върхове на Витоша, Охридското езеро, било при дъждъ, било съ отражение на облакъ върху вълнитѣ, или сребристо-синьо съ безкраенъ хоризонтъ; наближаваша буря надъ тъмно-оранжевитѣ скали на Калякра или въ пълния покой, който владѣе въ родопското езеро край Смоленъ, който художникътъ тъй проникновено онаява „Тишина“.

Тѣзи произведения вдъхватъ у зрителя спокойствие, примирение, обичъ къмъ всемира, надежда, упование. Не сж ли това добродетелитѣ на християнския мирогледъ?

Нѣкога Микеланжело е казалъ: „Красотата и художеството по сжшина сж еднакви съ божеството“. Единъ съвремененъ философъ, най-сериозниятъ изследователъ на многообразието религиозенъ опитъ на човѣчеството — Уйлямъ Джеймсъ — изразява по новъ начинъ и потвърждава следъ толкова вѣка сжщата мисль: художественитѣ възторгъ и религиозниятъ екстазъ иматъ много общи моменти, които се покриватъ.

Това сливане на естетическото съ мистично наживване Миховъ го постига интуитивно и то трѣбва да бжде винаги идеалъ въ неговото творчество.

П. Д-въ

„ВЕЛИКА И ВѢЧНА БЪЛГАРИЯ“

отъ АСЕНЪ БОЕВЪ

Постигнатото почти пълно обединение на българския народъ въ историческитѣ му граници повдигна значително народностното самочувствие на българина. Преодолялъ неестественитѣ и нечовѣшки ограничения на миналото, днесъ българинътъ гледа смѣло къмъ бъдещето, което е пълно съ голями възможности за възможване въ областта на духовната и веществената култура. При това, като имаме предвидъ и обстоятелството, че Асенъ Боевъ е прекаралъ дълги години въ чужбина, гдето човѣкъ чувствувалъ най-силно мжката и любовта по родната земя, става ни напълно понятенъ буйниятъ родолюбивъ патосъ въ книгата му „Велика и вѣчна България“.

Действително, рѣдки сж книгитѣ, които привличатъ отъ едно тъй възторжено и пламено чувство на чисто родолюбие, съ каквото е обилно наситена книгата на Асенъ Боевъ. Устремитѣ на това чувство сж сподирени отъ убедителнитѣ доводи на единъ прозорливъ умъ и добре подобрени и умѣстни примѣри и мждрости изъ една широка културна осведоменостъ. Въ стремежа си да вложи повече обективностъ въ работата си, авторътъ е прибѣгналъ до мненията и преценкитѣ за българина и за България на чужди авторитети, които търпеливо и съ любовъ е изучавалъ въ продължение на години. И тия мнения и преценки така силно сж увлѣкли автора, че той не е усѣтилъ какъ е попрегрупалъ книгата си съ цитати. Съ това книгата му отъ формално гледище може да е изгубила нѣщичко, но затова пъкъ отъ чисто психологическо е спечелила доста: взела е до-вѣжда характера на една ценна сбирка отъ мненията и преценкитѣ на видни чужденци за българина и страната му и по този начинъ нейното психологическо въздействие се е значително подсилило. И, после, изобилнитѣ цитати сж само цененъ иллюстративенъ материалъ на идентъ на автора, който прави сериозенъ опитъ да проникне въ душата и въ сждбата на българина.

НАШИЯТЪ ГЛАСЪ

ТУРИСТИЧЕСКА АДМИНИСТРАЦИЯ

ОБЩИ ЧЪРТИ

За да тръгнемъ въ пътя на една строго опредѣлена идеология, необходимо е тази идеология да я спържемъ и съ една сжщо така строго опредѣлена администрация.

Тикова е и отношението на туристическата идеология къмъ нейната администрация.

Когато единната туристическа идеология се провежда чрезъ единна туристическа администрация, тогава само ще пожнемъ единодушие, единомислие, сплотеностъ и очакваната отъ организирания туризъмъ творческа, национална дейностъ.

Основната организационна единица въ организирания туризъмъ е туристическото дружество — клонъ на Б. т. с. За администрацията на това именно дружество ще дадемъ нашето мнение.

Всѣко туристическо д-во се управлява отъ управителенъ съветъ, избранъ отъ членоветъ на съответното д-во, въ началото на годината.

За членъ на управителенъ съветъ има право на изборъ само оня редовенъ членъ отъ срѣдата на главатаритъ на д-вото, който е членувалъ въ сжщото, поне три години до момента на избирането му и който е опитенъ туристъ дисциплиниранъ, съ тактъ, умение и желание за управление на дружеството.

Нѣма право на изборъ за членъ на управителенъ съветъ онязи, който е грубъ, сприхавъ, неактивенъ и има амбицията да налага мнението си даже и тогава, когато явно нѣма основания за това.

При споръ въ срѣдата на управителния съветъ, последниятъ се председателствува отъ старшия по възраст почетенъ председателъ на д-вото, гласътъ на който е решаващъ въ случая.

Съставътъ на управителния съветъ трѣбва да бѣде следния:

1. Председателъ
2. Секретаръ
3. Ръководителъ на школата за организиранъ туризъмъ, завеждащъ излетитъ, председателъ на главатарския съставъ и „излетния комитетъ“.
4. Домакинъ
5. Касиеръ
6. Дамаръководителка на дамския комитетъ и съветничка.
7. Съветникъ.

Независимо отъ горния съставъ, избиратъ се още петъ души за замѣстници, въ случай на нужда, на лицата упоменати въ пунктове: 2, 3, 4, 5 и 6. Председателътъ се замѣства отъ секретаря. Тия петъ души сж отъ състава на пост.

присѣствие на глав. съставъ — ръководителитъ на секциитъ отъ изпъл. комитетъ и тия на стоп. комитетъ.

При изборъ на нови лица за управителенъ съветъ да се спазва приемственостъ, като само една частъ (половината отъ състава) на управителния съветъ се смѣнява, другата половина остава сжщата.

Ролята на управителния съветъ се свежда къмъ следното:

I. Организира постоянна школа при д-вото, за организиранъ туризъмъ.

II. Поддържа неразривна връзка съ Б. т. с. и съ сродни на дружеството му организации, дружества и др.

III. Ръководи излетната дейностъ.

IV. Урежда сказки, вечеринки, срещи, филмови спектакли и др. културно-просвѣтна работа.

V. Издава вестникъ.

VI. Урежда туристическа библиотека.

VII. Организира пропаганда за организиранъ туризъмъ.

VIII. Ръководи всички дѣла на дружеството: хижестроене, обзавеждане на хижи, домове и др., маркировка, правилници, инструкции, курсове и пр.

Ще дамъ по-долу кратки упътвания за горната роль на управителния съветъ:

I. Школа за организиранъ туризъмъ. За да се постигне единомислие и единодушие въ туризма, нужна е една строго опредѣлена и ясно изразена идеология, а така сжщо и установени похвати за постигане начертанитъ цели на тази идеология. За тази целъ е нужно да се създаде къмъ всѣко туристическо д-во (клонъ на Б. т. с.) по една школа за организиранъ туризъмъ, която да има за главна задача да подготви главатарии за организиране и изпълнение на излетната дейностъ на дружествата, а сжщо и да даде кадъръ за членове на управителнитъ съвети на туристическитъ дружества.

Всѣко туристическо д-во трѣбва да има достатъчно подготвени хора за главатарии на излети, дежурни по хижи и пр., като се има предъ видъ, че всѣки празниченъ день и презъ време на отпуски, ваканции и др. се уреждатъ множество и разнообразни излети.

Желателно е, на първо време, да се състоятъ по 2 курса ежегодно.

Курсътъ на школата да бѣде около 3 месеца, да е вечеренъ, два пѣти седмично, отъ 8 ч. до 9 ч. вечеръ и да бѣде безплатенъ.

Курсиститъ да бждатъ около 30 души за всѣки отдѣленъ курсъ.

Школата се ръководи отъ членъ на управителния съветъ — завеждащъ (ръководителъ) на

излетитъ (школуванъ главатаръ) и неговъ секретаръ, също школуванъ главатаръ.

Програмата на школата да бжде следната:

1. Исторически развой и идеология на родния туризъм — 2 часа.

2. Главатарство (по ръководството на Ив. Козловски „Водачеството въ организирания туризъм“) — 6 часа.

3. Топография. Четене на топографни карти орентиране и пр. — 4 часа.

4. Детски туризъм, въ връзка съ „Детски лѣтни градини“ — 1 часъ.

5. Стануване (лагеруване) — 1 часъ.

6. Връзката на туризма съ другитѣ видове тѣлесно възпитание и спортъ — 1 часъ.

7. Защита на природата — 2 часа.

8. Ски-туризъм, ски-спортъ, зименъ туризъм — 1 часъ.

9. Алпинизъм — 1 часъ.

10. Спасителна служба — 1 часъ.

11. Санитарна служба

а) обща хигиена, паралелъ на упражняваната въ България и Германия национална хигиена и туристическа хигиена — 1 часъ.

б) пазене на сърцето и признаци за повреда на сърцето — 1 часъ.

в) даване първа медицинска помощ при злополука въ туризма — 1 часъ.

12. Планъ за системно обхождане на България — 1 часъ.

13. Красотитѣ на България — 1 часъ.

14. Какъ да прекараме времето си презъ време на излета — 1 часъ.

15. Туристическа администрация — 1 часъ.

Независимо отъ горнитѣ теоритически лекции, предвиждатъ се и образцови празнични или по-продължителни излети, за практически приложение на горнитѣ лекции.

Лекциитѣ да се преподаватъ отъ добре подготвени, школувани, главатары, като за по-специалнитѣ дисциплини: топография и санитарна служба, могатъ да се поканятъ специалисти, ако нѣма такива между членоветѣ на съответното дружество или по-специално между главатарския съставъ на дружеството.

II. Втората точка отъ ролята на управителния съветъ, е както споменахъ по-горе, Поддържане неразривна връзка съ Б. т. с. и съ сродни организации, дружества и др.

Туристическиятъ дружества не трѣбва да забравятъ, че сж клонове на Б. т. с. и като такива тѣ сж длъжни да изпълняватъ всички нареждания на сѣюза, като същевременно го и подпомагатъ въ неговата дейность. Дружественитѣ клонове сж длъжни да живѣятъ братски помежду си и се взаимно подпомагатъ. Полезно е дружествата да влизатъ въ връзка съ разни научни институти, дружества, специалисти и др., които биха допринесли доста много за културното и интелектуално въздигане на дружествата и биха се подпомогнали взаимно.

III. Третата точка е излетната дейность на дружеството.

Това ръководство е доста сложно и за това ще дамъ и за него кратко упътване.

Ръководството на дружествената излетна дейность трѣбва да става посредствомъ единъ главатарски комитетъ или комитетъ на излетитѣ, съ следната организация: комитетъ на излетитѣ се състои отъ 4 главни секции, ръководени отъ по единъ главатаръ и за неговъ помощничка — по една главатарка. Тия 4 главатары влизатъ въ състава на постоянното присѣствие на главатарския съставъ при дружеството, който председателъ (или главенъ ръководителъ) е членъ на управителния съветъ.

Секциитѣ и тѣхната служба сж следнитѣ:

а) секция „Пропаганда на излетитѣ“. Тя организира и провежда пропагандата на излетитѣ, чрезъ пресата, сказки, филми, списания, лични срещи, афиши и пр. Сжщата секция организира посредствомъ на гоститѣ на дружественитѣ излети и приобщаването имъ къмъ дружествената група. Секцията следи също и за приличното държане на туриститѣ. Секцията поддържа връзка съ придаденитѣ къмъ нея секционни турист. групи и привлича нови такива.

б) секция „Забавителна“. Тази секция се грижи за привличане на подходящи за целта ъ лица. Тя организира забавната частъ при излетитѣ, като събира материалъ и подготвя хора за пѣсни, хоръ, музика, сказки, четения, хуморъ, игри и пр. При възможность тази секция може и да паема, срещу заплащане, външни лица-артисти, пѣвци и др.

в) секция „Санитарна“. Тази секция организира службата за даване първа медицинска помощ, хигиена на туризма, спасителна служба и пр. Тя урежда и специални курсове и сказки въ подкрепа на тази служба.

г. секция „Детски излети, тѣлесно възпитание, спортъ, ски курсове, алпинизъмъ и пр.“. Секцията организира специални детски излети (по възраст), подъ ръководството на специалистки ръководителки на детски градини, главатарки на детски излети и пр. Сжщата секция урежда плацове по балкана, край хижитѣ и пр., все за сжщата целъ — връзката между туризма и другитѣ видове тѣлесни упражнения и спортъ. Тя урежда специални забави, сказки и др.

Секциитѣ се подпомагатъ помежду си винаги, когато се наложи. Тѣ се комплектуватъ по възможность отъ главатарския съставъ. При малкъ дружественъ съставъ на членове, секциитѣ или се намаляватъ или се премахватъ.

IV. По точка четвърта отъ ролята на управителния съветъ, последниятъ урежда публични сказки (секциитѣ си уреждатъ такива само за себе си, но поддържатъ и общи такива), общи вечеринки, забави, срещи на членоветѣ си и тѣхнитѣ гости и пр.

Следва

ИВАНЪ КОЗЛОВСКИ

